

Rákóczy Rozália

1848–1849-ES ERDÉLYI ÉS PARTIUMI VONATKOZÁSÚ
KISNYOMTATVÁNYOK IV.

A közlésre kerülő állagjegyzék az *Acta (Siculica)* kötetekben elindított 1848–1849-es bibliográfia¹ folytatása. A címben szereplő vonatkozást kissé tágabban értelmeztem, azaz még a forradalmi kívánások 12. pontja, az Unió törvénybe iktatása előtt kiadott, de véleményem szerint Erdélyre is érvényes tartalmú vagy az erdélyi részeken is érdeklődésre számot tartó, nem romániai gyűjteményekben felvett nyomtatványokat értve alatta.²

Ha napról-napra végigkísérjük 1848 tavaszának eseményeit, már a március 15-én történtek is mindkét hazára kihatóak.

Március 17-én kelt István nádor levele Batthyány Lajoshoz (5.1. tétel), március 19-én Debrecen szabad királyi város tanácsának és népgyűlésének határozata, amely elfogadta a „pesti” 12 pontot, benne az Unió kimondásával (5.2. tétel).

Március 28-án Teleki József gubernátor javasolta az erdélyi országgyűlés összehívását az országrészre vonatkozó ügyek megtárgyalására, s a magyarországi alsótábla is napirendjére tűzte április 2-án az unió kérdését. A külön törvényhozás még működött, de ezt V. Ferdinánd magyar király (és I. Ferdinánd néven osztrák császár) figyelmen kívül hagyta, és az erdélyi, illetve magyarországi országgyűlés nélkül intézkedett, április 3-án leiratot intézve a Főkormányzósághoz a jobbágyfelszabadítás ügyében, miszerint végrehajtásának utolsó határnapja 1849. március 31.

A történelmi folyamat nem állt meg, s ha lassan is, de az országgyűlésen minden törvény végső formában napvilágot látott. Április 6-án a pozsonyi alsótábla elfogadta az 1836. évi XXI. törvénycikk foganatosításáról – a Részek visszacsatolásáról – szóló törvényjavaslatot. Végrehajtásáról április 23-án rendelkezett István nádor, királyi biztossá nevezve ki Wesselényi Miklóst.

Április 7-én a király végre aláírta a felelős kormányról és a jobbágyfelszabadításról szóló törvényeket, április 10-én pedig Batthyány Lajos kinevezett első felelős független miniszterelnök is kézbe vehette

az Első Felelős Független Magyar Kormány tagjairól rendelkező okmányt. Április 11-én V. Ferdinánd berekesztette az utolsó magyarországi, Pozsonyban tartott rendi országgyűlést.

Teleki József ekkor, attól félve, hogy a Gubernium kimarad az Erdélyről szóló törvények megalkotásából, április 11-én – előzetes uralkodói jóváhagyás nélkül – Kolozsvárott május 29-re összehívta az erdélyi országgyűlést.

Politikai „nagyüzem” volt Erdélyben az Unió tárgyában. Az Erdélyi Szász Egyetem tiltakozott az Unió ellen.³ Április 30-án tartott az első balázsfavi román népgyűlés, május 3-án nagyszebeni szászok tiltakoztak az egyesítés ellen, május 5-én a Teleki által javasolt időpontra, május 29-re végre V. Ferdinánd összehívta az erdélyi országgyűlést, e hó 14-én tartottak a románság képviselői Balázsfalván templomi előtanácskozást, 15-re engedélyezte a Gubernium a görögkeleti (ortodox) és görög katolikus románok gyűlését, május 16-án zajlott le a programadó nagygyűlés, 17-én megalakult a Román Nemzeti Bizottság.

Május 29-én megnyílt az utolsó erdélyi rendi országgyűlés. Időközben (május 21.) román küldöttség járt Budapesten, hogy panaszt tegyen Josip Rajačić pátriárka ellen, aki a szerb ortodox egyház kebelébe szervezett/szervezett volna be románokat, mondván, hogy onnét várható az igazi szabadság.

Bár Balázsfalván mindkét alkalommal elhangzott, hogy az Unió a magyarok számára élet, a románoknak halál,⁴ a május 29-én összeült erdélyi országgyűlésen az elkészült törvényjavaslatot Erdély és Magyarország egyesítéséről a románság jelen lévő képviselői is megszavazták, avval együtt, hogy elégedetlenek voltak, mivel nem vették be „negyedik nemzetnek” a románokat, s egyéb követeléseik is kimaradtak, abból a törvényi megfontolásból, hogy ha már Unió, akkor a vívmányokról rendelkező passzusok – mint a teljes egyenjogúság és a jobbágyfelszabadítás, cenzúra és papi tized eltörlése – Erdély

¹ RÁKÓCZY Rozália 1998; Uő. 1999; Uő. 2000; Uő. 2008.

² Mint mindenütt, itt is van kivétel. Az 5.61. tételszám alatt a *Függetlenségi Nyilatkozat* változatai között a sepsiszentgyörgyi állami levéltárban (SÁL) előtalált példányokat is felsorolom.

³ Az egyesülés törvénybe iktatása után is megfogalmazták feltételeiket. Lásd RÁKÓCZY Rozália 1998, 117, a 9. tétel.

⁴ „Mérgezett a magyar szabadság asztaláról vett falat” (Simion Bărnuțiu kijelentése). Idézi pl. SZABÓ Péter 2002, 110.

mindenik népére/nemzetiségére érvényesek, s nincs szükség a nációk megnevezésére. Ráadásul a törvényből a néhány évszázada érvényben volt, de a románság által sérelmezett „három nemzet” kifejezés ki is maradt. A törvényhatóságok felosztásánál ugyan megemlítették a székely, magyar és szász megyéket, de önálló román megye nem lévén, nem volt mit kiemelni. (Az alább idézett 6. § viszont megadta a lehetőséget a románság jövőbeni nagyobb képviselétét illetően.)

Az Unióra vonatkozó törvényt 1848. június 10-én szentesítette V. Ferdinánd. A teljes szöveg megjelent *Az 1847/8-ik évi országgyűlési törvény cikkek* című, közelebbről datálatlan kiadványban, Budapesten.⁵ A VII. törvénycikk szól Magyarország és Erdély egyesítéséről:

„A magyar koronához tartozó Erdélynek Magyarországgal egy kormányzás alatti teljes egyesültét, nemzetegység és jogazonosság tökéletes jogalapon követelvé (kiemelés R. R.), a két testvérhon érdekeinek a közelebb tartandó országgyűléseni képviselőségét pedig a jelen kor eseményei sürgetőleg igényeltetvén, ezeknek sikeresítésére határoztatik:

1. § Az erdélyi mult országgyűlésen meghíva volt kir. Hivatalosok... szavazattal ruháztatnak fel; ide nem értvén a... katonai egyéneket.

2. §. Erdélyt – a visszakapcsolt részeket ide nem értve – a legközelebbi közös hongyűlésen 69 szavazat illeti.

3. §. Ezen szavazatok a törvényhatóságok között következőleg osztatnak fel: A kilencz magyar, öt székely és tizenegy szász megyéket, székeket és vidékeket, valamint Kolozsvár, Maros-Vásárhely és Fejérvár szabad királyi városokat kétkét – összesen 56 szavazat – a többi képviselleti jogot gyakorló városokat – számszerint 13-at – egyenként egyegy szavazat illeti.

4. §. A felelős ministeriumnak kötelességévé tétetik, hogy minden kitelhető törvényes eszközöket felhasználva... az egyesülés teljes végrehajtására szükséges lépéseket megtegye... vezérelvül mondatván ki, miszerint:

5. §. Magyarhon Erdély mindazon külön törvényeit, és szabadságait, melyek a mellett, hogy a teljes egyesülést nem akadályozzák, a nemzeti szabadságnak, és jogegyenlőségnek kedvezők, elfogadni s fenntartani kész (kiemelés R. R.).

6. §. A fenebbi rendelkezés mind a királyi hivatalosokra, mind a képviselőkre nézve... csak a közelebbi magyar hongyűlésre terjedt, azontúl az erdélyi érdekek képviselőségének elrendezése, azon egyesült törvényhozás feladata leend (kiemelés R. R.).⁶

Már a forradalom első időszaka alatt is számtalan politikai kiadvány, rendelet jelent meg. Ha

teljesen jelentéktelennek is látjuk a hírlapelőfizetési felhívást vagy a kamatos kincstári utalványok kibocsátását a történelmi fordulatokat tükrözők mellett, ezek fontos kordokumentumok. Hiszen a kincstári utalványokért befolyt/befolyjni remélt összeg a hadseregszervezéshez kellett.

Maradt ránk szép számmal a Habsburg korona- és társországok számára – nem Magyarországon – kiadott, történelmi tanulságot hordozó pátensek, ezek között az 1848. április 25-én megjelent (osztrák) birodalmi alkotmány, amely a „Habsburg-korona alá tartozó” országokra vonatkozott, s kimondta, hogy „minden népfajok számára biztosítatik nemzetiségük nyelve és sérthetetlensége”, de amelyben Magyarország Erbland besorolást kapott, tökéletesen elfeledkezvén arról, hogy a magyar korona és a Habsburg-korona nem ugyanaz. Bécsben az osztrák nép kevésnek találta az újonnan kapott alkotmányba foglalt függetlenséget, alkotmányos berendezkedést, és tüntetett ellene. Pesten válasz nélkül maradt a Magyarországra vonatkozó örökös tartomány minősítés, ráadásul az Unió figyelmen kívül hagyása, Erdély ismételt függetlenné nyilvánítása. (5.6. tétel). (A történelem fintora, hogy a független magyar minisztériumra vonatkozó törvényt 1848. április 10-én, az Unióra vonatkozót június 10-én szentesítette V. Ferdinánd. Láthatóan nem zavarta, hogy április 25-én egészen mást írt alá.)

*

Az itt közölt nyomtatványok az alábbi gyűjteményekből valók: Romániai Országos Levéltár Kovászna Megyei Igazgatósága, Sepsiszentgyörgy (sepsiszentgyörgyi állami levéltár – SÁL); Bács-Kiskun Megyei Levéltár, Kecskemét (BKKML); Magyar Országos Levéltár, Budapest (MOL); Magyar Honvédség, Hadtörténelmi Intézet és Múzeum, Hadtörténelmi Levéltár, Budapest (HL); Országgyűlési Könyvtár, Magyar Parlamenti Gyűjtemény, Budapest (OgyK MPGY); Österreichische Nationalbibliothek, Plakate-, Flugblätter- und Exlibris-Sammlung, Wien (ÖNB FL). Az anyaggyűjtésben valamennyi intézmény messzemenően támogatott az évek során, ezért köszönet illeti őket.

A felsorolt gyűjteményekbe változatos módon kerültek be a röplapok. Magyarországon leginkább vértel útján gyarapodott az anyag. Volt azonban más útja is: megszűnt/megszüntetett gyűjtemények átvétele, átvitele máshová. Ismerve a történelmi fordulatokat, az intézmények alapítási, megszervezési körülményeit és a háborús veszteségeket – már ami a gyarapodási naplók, leltárkönyveket, leíró kartonokat illeti – nem sok esetben állapíthatjuk meg az egyes darabok eredetét, ha csak nem maradt meg áruelő módon az előző gyűjtemény tulajdonbélyegzője.

⁵ GEIBEL Károly é. n.

⁶ Uo., 25–26.

Az egyik legnagyobb, szinte összefüggő vidéki állományt felmutató együttes a budapesti Országgyűlési Könyvtár Magyar Parlamenti Gyűjteménye. A dokumentumok vásárlása során azonban a leltárkönyvekbe akár 5, akár 50 darabos tételeket is egyetlen számra írtak be, az egyedi dokumentumok származási helyének feltüntetése nélkül.⁷

A Hadtörténeti Múzeum és Hadtörténelmi Levéltár megszervezésére már 1915 novemberében megtették az első lépéseket, amikor a Honvédelmi Minisztérium 1/a osztályának kebelén belül felállították a levéltári alcsoportot, főként az 1. világháborús anyag gyűjtésére. Az akkor Hadtörténelmi Levéltár és Múzeum névre hallgató intézmény születésnapja 1918. november 15.⁸ Nyilvánvaló, hogy a rendszeres gyűjtés ezt követően kezdődött. Az 1918-ban felállt Levéltár és Múzeum jogutódja a mai komplex intézmény egyik részlege, a Hadtörténelmi Levéltár a legtöbb 1848/49-es darabot az első világháborút követő kulturális egyezmény révén kapta, éppen úgy, mint egyes példányait az Országos Levéltár.⁹

A levéltáraknak általában nem gyűjtőterülete a kisnyomtatvány, plakát. Többnyire irategyüttesek, családi vagy hivatali állagok mellékleteként találhatók, ritkán kigyűjtve és még ritkábban feldolgozva, sem állagjegyzék, sem egyéb segédlet nem áll a kutató rendelkezésére. A történelmi változások, amelyek esetünkben a megyehatárok változását és következtében a megyei levéltárak összevonását is eredményezte, óhatatlanul az iratanyag átrendezésével jártak, s ezek nem szolgáltak mindig a gyűjtemények előnyére. Így találunk a – bibliográfiánkban is

néhány plakáttal bemutatkozó – Bács-Kiskun Megyei Levéltár állagában Bács-Bodrog megyei, Pest megyei, vagy éppen a Jász-Kun kerületekre is vonatkozó darabokat az országos jelentőségű példányok mellett.¹⁰

Az Osztrák Nemzeti Könyvtár, vagyis jogelődje, a Hofbibliothek is csak 1915-ben kezdett érdeklődni a kisnyomtatványok és plakátok iránt, s jelentős 1. világháborús gyűjteményt sikerült felállítania.¹¹ 1918 után, a császári gyűjtemények államosítását követően és a Monarchia bécsi székhelyű intézményeinek felszámolása, minisztériumainak átszervezése nyomán is nagyobb mennyiségű anyag jutott a könyvtári gyűjteménybe.¹²

Az évtizedek során különböző megnevezéseket használó sepsiszentgyörgyi állami levéltárban (SÁL) az 1848–49-es nyomtatványgyűjteménye törzsanyagának eredeti tulajdonosai a sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum,¹³ ahonnan 1964-ben vitték el az ottani gyűjteményt,¹⁴ valamint a Szabadságharc Emléktárgyak Országos Múzeuma Aradon.¹⁵

A leírások megjegyzés sorában szereplő *Poss.* = *Possessor*, korábbi tulajdonosok: *Kriegsarchiv, Wien (KA)*; *Bibliothek des kaiserlichen–königlichen Ministerraths–Präsidiiums*; *Hof-, Haus- und Staatsarchiv, Wien*; *Kaiserliche–königliche Militärbehörde, Wien*.

Köszönettel tartozom azoknak, akik támogatnak, így a leírás és szerkesztés ideje alatt ösztöndíjban részesítő Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapítvány „Dunatáji népek kutatása” Szakalapítványának és a kiadásban segítő Székely Nemzeti Múzeumnak.

⁷ Vö. RÁKÓCZY Rozália – VILLÁM Judit – REDL Károly 2000. Id. hely Villám Judit és Redl Károly *Bevezetése*, Uo., 59–60. és 5. sz. jegyzet (Uo., 61).

⁸ PONGÓ János 1971, 20.

⁹ *Übereinkommen zwischen der königlichen ungarischen Regierung und der österreichischen Bundesregierung betreffend die Archive*, Baden bei Wien, 28. Mai 1926. és *Beilage zum Archivübereinkommen zwischen Österreich und Ungarn vom 28. Mai 1926*. Lásd a leírás 5.19. tételét, amely ma a HL tulajdona, eredetéről a régi tulajdon- és átadási bélyegző tanúskodik, az 5.57. és 5.58. tételt a MOL gyűjteményéből, a bécsi császári Haus-, Hof- und Staatsarchiv anyagából. E két utóbbi darabot Hermann Róbert adta át feldolgozásra. A röplapok bizonyítottan Bem tábori nyomdájában készültek. Bem tábori nyomdájáról/nyomdájáról lásd DEMÉNY Lajos 2000, 103–106, ill. 108.

¹⁰ Lásd a leírásban az 5.91, 5.93. és 5.95. tételt.

¹¹ Vö. JOBST-RIEDER, Marianne 1995; RÁKÓCZY Rozália 1994, 35.

¹² Lásd a leírásban a 5.28. és 5.35. tételt, amely a rendőrnisztériumból, vagy a 5.36. és 5.37. tételt, amely a császári

miniszterelnökség megőrzéséből került az Osztrák Nemzeti Könyvtárba (ÖNB). A témát röviden érintettük az 1848-as kisnyomtatványok bibliográfiájának 1. részében, lásd RÁKÓCZY Rozália 1998, 113–114.

¹³ A Székely Nemzeti Múzeum második világháború végi hányattott sorsáról az *Acta (Siculica)* hasábjain lásd legutóbb HERPEI János 2004. Lásd még RÁKÓCZY Rozália 2002, 466, 9. és 10. jegyzet.

¹⁴ Lásd *Inventarul materialelor documentare tipărite din „Colecția privind anii revoluționari 1848–49”*, 1–148. tétel, román nyelvű leírással.

¹⁵ Legalábbis az első világháborúig, vagy a 19. század végéig, a 20. század elejéig, ugyanis ennek a közel 40 000 egységből álló gyűjteménygyűjtésnek a széthordása nem kötődik az impériumváltáshoz, az országhatárok változásához és a békekötésekhez, megkezdődött az már talán a 19. század végén, és manapság legalább tucatnyi magyarországi gyűjteményben is van aradi tulajdonjegyzővel megjelölt darab, többek között Hentaller Lajos működése nyomán.

Állagjegyzék

5.1.

[1848. március 17.]

István [Habsburg-Lotharingiai (1817–1867), osztrák főherceg, magyar királyi herceg] nádor [magyar királyi helytartó] (1848)

Kedves gróf Batthyány! Ezennel tudósítom önt, hogy ő Felsége, meg levén győződve, miként a fenforgó körülmények sürgetőleg megkívánják, hogy azon felelős magyar ministerium... haladéktalanul összeszerkesztessék... önt, a törvények értelmében, független magyar ministerium elnökévé kinevezvén, ön minister-társait... tegye legfelsőbb k. megrősítés végett javaslatba... Egyébiránt legnagyobb hajlandósággal maradok: Méltóságodnak legszívesb jóakarója. / István m. k. Nádor.

[Pest] s. n. 1 fol. – 24 × 20 cm.

Az uralkodó nevében István nádor, királyi helytartó miniszterelnökké nevezte ki gróf Batthyány Lajos.

OgyK MPgy

L. sz. – Inv.: 1317/1932.

Jelzet. – Sign.: 00324.

„Lieber Graf Batthyány!” Ein Brief von Erzherzog Stefan an Grafen Batthyány Lajos. Nachdem der König die Unabhängigkeit von Ungarn anerkannt hatte, beauftragte den Palatin – Erzherzog Stefan, Stellvertreter des Königs in Ungarn – Batthyány zum Ministerpräsidenten des ersten unabhängigen verantwortlichen Ministeriums zu ernennen.

A kiadás dátuma feltehetően a miniszterelnöki kinevezés napja, március 17.

Ballagi Aladár gyűjteményéből.

Batthyány Lajos kinevezésével kapcsolatos nyomtatvány megjelent: Minister-elnöki körlevél 1. szám. *Acta (Siculica)* 1997/2, 115, 3. tétel, 1848. március 22. Ebben tudatja kinevezését a megyékkel. A közölt körlevél Sántha György Bihar megyei másod-alispánnak szól.

5.2.

1848. március 19.

Városi Tanács, Debrecen

Debreczen Város Tanácsa és választott közönsége szerencsés hivatalosan értesíteni a magyar nemzetet... hogy... a pesti 12 pontok felett értekezvén... az egész közgyűlés magának lenni vallván és azokat elfogadván...Azértis elébb ugyan a felhívott követi tudósítás, azután pedig a pesti 12 pontok felolvasattak, melyek következők:

1. Sajtó szabadság...

2–11. [pont]

12. Unio Erdélylyel. [sic]

1. Az elsorolt 12 pontokhoz... 13. pontba adattassék; miszerint... a Király minden évnek legalább a felerészét az országban töltse...

2–6. [pont]

Költ Debreczenben 1848-dik évi martius 19-kén tartott rendkívüli közgyűlésből.

[Debrecen] s. n. 2 fol. = 2 p. – 42 × 26,5 cm.

A pesti 12 pont és hozzá a külön debreceni kívánságok a városi tanács és a népgyűlés határozataiba foglalva helyi sajtószabadságról, a közgyűlések nyilvánosságáról, a polgárőrség felállításáról és a város kivilágításáról.

OgyK MPgy

L. sz. – Inv.: 1848/1/16/b.

Jelzet – Sign.: 00025.

Gemeinderat, Debrecen

Die sogenannten „Pester zwölf Punkte” mit den Nationalforderungen im Beschluß der Stadtgemeinde und der Abgeordneten der Stadt Debrecen über die Pressefreiheit usw., weiter die

Beschlußantrag der Volkssammlung in 6 Punkten unter anderen darüber, daß der König mindestens ein halbes Jahr im Lande verbringen soll.

A „pesti” 12 pont tárgynapi változatát közöltük: 1848. március 15. Városi Tanács, Pest. *Acta (Siculica)* 1997/2, 114, 1. tétel.

5.3.

(1848. március 21.)

GÖMÖRY Frigyes

Mít kíván a magyar nemzet?

Legyen Béke, Szabadság, Egyetértés.

Magyarázata a 12 pontnak:

Szeretném megtudni, de felette nagyon:

A tizenkét pontnak mi tartalma vagyon?...

1. Sajtó szabadság a censura eltörlésével.

Szép az, ha az ember a mi jót kigondol,

A szerint értelmes nyelven szabadon szól...

2–11. [pont].

12. Unio Erdélylyel [sic]

Unio végtére egyesülést jelent,

Melly még, Erdélyt értve, fogamatba nem ment.

Pedig a szomszédal mi jó lábón állunk,

S egyesülve benne testvérré találunk...

Kérelmeink tehát ezekből álltanak...

Éljen jó Királyunk, a Törvény, Szabadság,

És az Egyenlőség, a Csend és Munkásság! / A köznép számára írta Kecskeméten, a Sajtószabadság 6–dik napján honfitársuk Gömörly Frigyes. –

Kecskemét, Nyomatott Kecskeméten, Szilády Károlynál. 2 fol. = 2 p. – 31 × 23 cm.

A „pesti” 12 pont verses magyarázata.

BKKmL

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: 1848–1849. XV/1–33.

Forderungen der ungarischen Nation in Verse gebracht:

Nationale Unabhängigkeit, Nationalgarde, Nationalbank usw, endlich Union mit Siebenbürgen.

5.4.

1848. március 28.

Ferdinánd [Habsburg-Lotharingiai (1793–1875) első, osztrák császár (ur. 1835–1848) ötödik, magyar király (ur. 1830–1848)]

129 ik Szám...

Kegyelmes királyi Válasz a közös teherviselés, – az úrbér... és a papi tized megszüntetése tárgyában... / Ferdinánd. –

Martius 28 1848.

(Eger) s. n. 2 fol. = 3 p. — 40 × 26 cm.

Hozzá nyomtatva:

Határozata az országosan egybegyűlt KK és RR-nek... továbbá

Egerben a rend fenntartására nevezett... választmány / Luby István. –

Eger április 4. 1848.

Az uralkodó leirata, amelyben a nemzeti követeléseket tartalmazó törvényeket jóváhagyja Heves megye és Eger választmányának, valamint Közcseudi Bizottmányának határozatába foglalva.

ÖNB FL UNG

L. sz. – Inv.: Dok Nr. 92.

Jelzet – Sign.: 1848/2/3.

Allerhöchste königliche Antwort in der Angelegenheit der Aufhebung des Urbariums, des kirchlichen Zehnten, weiter Einführung des Tragens der gemeinsamen Lasten. Zu dem königlichen Rescript

gehört: *Protokoll der Komitatzsitzung in Eger (Komitat Heves).*

KK és RR – Karok és Rendek, az országgyűlésen jelenlévő követek és főrendek.

A három törvénycikk román nyelvű, Bihar-megyei kiadását közöltük: 1848. március 26. Lezse. *Acta (Siculica)* 1997/2, 115, 4. tétel.

5.5.

1848. április 15.

PFLIEGLER Alajos – BEDEKOVITS Vilmos stb.

Freie Mitbürger!

Es ist uns Allen bekannt, daß die allerfreieste Umgestaltung unserer Verfassung ruhig und zwar im gesetzgebenden Wege vor sich gefangen; die neuen Gesetze durch den König bekräftigt, und uns nicht anders mehre erwartet, als dem Worte Kraft zu verleihen...

Montag den 17. April, Vormittags um 10 Uhr im Stadthausaale eine öffentliche Volks-Sitzung zu halten...

Auf! Auf! Mitbürger! Unser Losungswort: Freiheit! Gleichheit! Brüderlichkeit! / Pfliegler Alajos; Bedekovits Vilmos; Eichner János stb.

Arad, den 15. April 1848.

(Arad) Nyomatott Schmidt Józsefnél. 1 fol. – 42 × 26 cm.

A nemzetország felállítására érdekében az aradi polgárok népgyűlést hirdetek.

További aláírók: Csontos István, Bogdanffi Gergely, Sárosy Lajos, Dellort József, Bragyán György.

ÖNB FL UNG

L. sz. – Inv.: Dok. Nr. 106.

Jelzet – Sign.: 1848/2/13.

Im Interesse der Errichtung der neuen Nationalgarde rufen die Unterzeichneten eine öffentliche Volkssitzung zusammen.

5.6.

1848. április 25.

Ferdinánd [Habsburg-Lotharingiai (1793–1875) első, osztrák császár (ur. 1835–1848) ötödik, magyar király (ur. 1830–1848)]

Wir Ferdinand der Erste, von Gottes Gnaden Kaiser von Österreich, König von Ungarn... Großfürst von Siebenbürgen...

Ueberzeugt, daß die Staats-Institutionen den Fortschritten folgen müssen, welche in der Cultur und Geistes-Entwicklung der Völker eingetreten sind...

Verfassungs-Urkunde des osterreichischen Kaiserstaates.

I. Allgemeine Bestimmung... –

II.–VI. [pont]

VII. Provinzial-Stände... / Ferdinand ; Ficquelmont ; Pillersdorf [stb]. Gegeben in unserer kaiserlichen Haupt- und Residentstadt Wien.

Wien, 1848. s. n. 4 fol. = 8 p. – 45 × 28 cm.

Az új osztrák birodalmi alkotmány teljes szövege. Magyarország és Erdély örökös tartományként szerepel.

Aláírók még: Sommaruga, Krauß, Zanini osztrák miniszterek.

OgyK MPGY

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: 00042.

Das Grundgesetz von Kaisertum Österreich, mitbegriffen auch Ungarn und Siebenbürgen als Erbland.

5.7.

1848. május 17.

KOSSUTH Lajos

Előfizetési hirdetés Kossuth hírlapjára.

A múlt országgyűlés végnapjaiban, midőn lelkemnek régi óhaját, a sajtószabadságot, valósulni láttam, nem késtem

nyiltan kijelenteni, hogy a közvéleménnyel az időszakos sajtó [sic!] körében érintkezni még egyszer megkíséreltem ... Előfizethetni Pesten, Nádor-utca, Döring-házban „Kossuth hírlapja kiadó hivatalában”, vidéken minden posta-hivataloknál. / Kossuth Lajos mint a „Kossuth Hírlapja” kiadó tulajdonosa.

Pest, majus 17-kén 1848.

[Pest] Nyomt. Trattner-Károlyi. 1 fol. = 2 p. – 35 × 23,5 cm.

Lényegét tekintve teljes szöveg.

OgyK MPGY

L. sz. – Inv. és Jelzet – Sign.: 00061.

Die Einladung zum Abonnement und Bezugsbedingungen auf „Kossuth Hírlapja”

5.8.

1848. május 19.

[Minisztertanács, Magyarország]

Hazafiak!

Épen [sic!] most vettük futár által azon tudósítást, hogy felséges Királyunk Bécs városát váratlanul elhagyta s útját Innsbruck felé vette. Sietünk ezt a közönséggel tudatni... Felszólítjuk a hon polgárait, hogy azon önkéntes seregnek, melly iránt a rendelet már kibocsátott... állítását minden módon segítsék elő... / Batthyány Lajos, Deák Ferenc stb. –

Budapest, május 19-én 1848.

[Szeged] Nyomatott Grün Jánosnál Szegeden. 1 fol. – 36,5 × 22,5 cm.

V. Ferdinánd király eltávozott székvárosából. Esterházy Pál miniszter Innsbruckba utazik az uralkodóhoz. A haza veszélyben van, az önkéntes hadsereg felállítása mindenek előtt fontos.

OgyK MPGY

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: 00065.

Tovább:

ÖNB FL

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: UNG 1848/3/11 és

ÖNB FL

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: UNG 1849/6/17.

Ministerrat, Ungarn

Patrioten!

König Ferdinand der V. ist sich aus seiner Residenzstadt Wien nach Innsbruck weggegangen. Der Minister um die Person Seiner Majestät Esterházy wird zum König fahren. Der Heimat ist in Gefahr! Vor allem wichtig ist die Aufstellung der freiwilligen Nationalgarde.

Az aláíró miniszterek: Szemere Bertalan, Klauzál Gábor, gróf Széchenyi István, báró Eötvös József.

Poss.: Bibliothek des k. k. Ministerräths-Präsidiiums.

5.9.

1848. május 20.

[Belügyminiszter, Magyarország]

...vármegye Egyetemének. : 1643/B.

Folyó év Junius ... a kormány hivatalos lapja „Közlöny” cím alatt megfog indulni... Miután rendeleteit a kormány a közlönyben teendő közhírré... annak hordatása kötelezőleg mondatik ki a következőképen...

1–3. [pont]...

Megtartandó...

1–2. [pont] / Belügyminister. –

Budapesten Május 20-dikán 1848.

S. l. s. n. 2 fol. = 4 p. – 38 × 22 cm.

A belügyminisztérium felszólítása a megyékhez, hogy a hivatalok fizessék elő a Közlönyt.

OgyK MPGY
L. sz. – Inv.: –
Jelzet – Sign.: 00069.
Aufruf des Innenministers an Bezirke über das Abonnement des amtlichen Organs.

Nyomatott, megcímzetlen levél, külíven: 1643/B A Belügyministertől... vármegye Egyetemének. Hivatalbul.

Egyetem itt: közösség.

A belügyminiszter: SZEMERE Bertalan.

5.10.

1848. május 20.

Ferdinánd [Habsburg-Lotharingiai (1793–1875) első, osztrák császár (ur.1835–1848) ötödik, magyar király (ur. 1830–1848)]

Nyilatkozat népeimhez.

7039. 1848. [szám]

A május 15-diki bécsi események szomorúan győzének meg arról, miszerént egy rendező párt... engem cselekvési szabadságotól megfosztani akart, hogy ... zsarnokoskodjék... / Ferdinánd [sic!]. –

Innsbruck Május 20. 1848.

S. l. s. n. 1 fol. – 50 × 39 cm.

Ferdinánd a bécsi forradalom után Innsbruckba költözött, onnét intézte felhívását alattvalóhoz, hogy ne csatlakozzanak a rendezőkhöz.

OgyK MPGY

L. sz. – Inv. és Jelzet – Sign.: 00068.

Manifest an meine Völker

Kaiser Ferdinand hat nach der Wiener Revolution in Innsbruck umgezogen, von dort rief er seine Unterthanen an sich zu den Ruhestörern nicht anzuschließen.

A plakát aláírása eredetileg hibás, helyesen Ferdinand, a „népeimhez” i betűjénél anyaghianyos.

5.11.

1848. május 20.

István [Habsburg-Lotharingiai (1817–1867), osztrák főherceg, magyar királyi herceg, nádor (1847–1848), magyar királyi helytartó (1848)]

Hazámfiak!

A Ministeriumnak tegnap kiadott nyilatkozata folytán a hív magyarnemzethez [sic!] én is a bizodalom néhány szavait intézem... S bár mennyi oldalról törjön felénk a vész, – a... hív magyar nemzethez lesz szentelve minden erőm. / István nádor, kir. Helytartó s. k.

Budapest, május 20-kán 1848.

S. l. s. n. 1 fol. – 40 × 24 cm.

Miután május 19-én V. Ferdinánd király Bécsből Innsbruckba távozott, István főherceg, nádor hűségéről biztosította a királyt, a minisztériumot és a magyar nemzetet.

OgyK MPGY

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: 00070.

Nachdem Kaiser Ferdinand am 19 Mai nach Innsbruck umgezogen war, garantierte Erzherzog Stefan als Palatin seine Treue zum König, zur Regierung und zur ungarischen Nation.

5.12.

1848. május 23.

[Pénzügyminiszter, Magyarország]

Felszólítás a nemzethez kamatos kincstárutalványok kibocsátása ügyében.

Olly időket élünk, midőn az események hová fejlődése kiszámíthatatlan. A nemzetnek készen kell lenni, hogy a jövőndő által

készületlenül meg ne lepessék... A kincstári utalványok nyomtatás alatt vannak... A haza megvárja, hogy minden honpolgár kötelességét teljesítse. / Kossuth Lajos s.k. pénzügy minister. –

Kelt Budán, Május 23. 1848. –

S. l. s. n. 1 fol. = 2 p. – 44 × 24 cm.

Kincstári utalvány kibocsátására kényszerül a kormány a hadsereg mielőbbi felállítására érdekében. Kamata 5%, visszafizetése 3, 6 és 12 hónap alatt.

OgyK MPGY

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: 00077.

Finanzminister, Ungarn

Im Interesse der Aufstellung der Armee ist die Regierung gezwungen Schatzschein auszugeben. Ihre Zinsen sind 5 %, sie werden während 3, 6 und 12 Monate zurückgezahlt.

5.13.

1848. május 27.

[Belügyminiszter, Magyarország]

2227./B. [számú belügyminiszteri körlevél]

A hivatalos „Közlöny” f. évi Junius 8-kán megfog [sic!] indulni...

1–5. [pont]

...tudósításait a választott küldözni azonnal kezdje meg. /

Belügyminiszter. –

Kelt Budapesten, Május 27-dikén 1848.

S. l. s. n. 2 fol. = 4 p. – 37 × 22 cm.

A belügyminiszter tudósításokat kér az új, hivatalos Közlönyhöz.

OgyK MPGY

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: 00083.

Der Innenminister in Ungarn bittet um Berichte (Information) für die neue offizielle Zeitung „Közlöny” zu senden.

Címzés nélküli nyomtatott levél, külíven A Belügyministertől. Hivatalbul.

A belügyminiszter: Szemere Bertalan.

5.14.

1848. május 27.

[Pénzügyminiszter, Magyarország]

Kivonat a „Hitelintézet” alapszabályaiból a vidéki ügynökségek iránt.

1. A hitelintézetnek minden megyében, kerületben... több ügynökei lesznek... mindeniknek saját meghatározott vidéke leend.

2–3. [pont]

4/a–n. [pont] / Kossuth Lajos s.k. pénzügy-minister.

Kelt Pesten, május 27-én 1848. –

S. l. s. n. 1 fol. = 2 p. – 40 × 23 cm.

A Hitelintézet vidéken működő ügynökeinek munkaköre, kötelességei, a kölcsönök folyósításának feltételei.

OgyK MPGY

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: 00084.

Finanzminister Ungarn

Der Wirkungskreis der Vermittler der Kreditanstalt auf dem Lande, ihre Pflicht, die Vorbedingung von Darlehen.

5.15.

1848. június 10.

[Belügyminiszter, Magyarország]

An die Gewerbsmänner.

Zwei Verordnungen habe ich erlassen im Interesse der hierländischen Gewerbsmänner... / Minister des Innern Barthol. Szemere.

- Ofen-Pest am 10-ten Juni 1848.
[Budapest] s. n. 1 fol. – 38,5 × 24 cm.
Tartalma a magyar nyelvű kiadásnál OgyK MPGy 00088 l. sz. az 5.16. tételszám alatt.
OgyK MPGy
L. sz. – Inv.: –
Jelzet – Sign.: 00089.
A belügyminiszter: SZEMERE Bertalan.
- 5.16.
1848. június 10.
[Belügyminiszter, Magyarország]
Az iparosokhoz.
Két rendeletet adtam ki a hazai iparosok érdekében... Meg-
hagytam... hogy a legények... munkát elvállalni tartoznak... /
Belügyminister Szemere Bertalan.
Budapest, június 10. 1848.
[Budapest] s. n. 1 fol. – 39 × 24 cm.
*A belügyminiszter utasítása: az iparosok minden munkát kö-
telesek elvállalni.*
OgyK MPGy
L. sz. – Inv.: –
Jelzet – Sign.: 00089.
Innenminister Ungarn.
*Anweisung des Innenministers: die Handwerker sind verpflich-
tet alle Arbeiten zu übernehmen.*
Ugyanezt németül: l. OgyK MPGy 00089 l. sz. az 5.15. té-
telszám alatt.
A belügyminiszter: SZEMERE Bertalan.
- 5.17.
1848. június 10.
Ferdinánd [Habsburg-Lotharingiai (1793–1875), első, osztrák
császár (ur.1835–1848), ötödik, magyar király (ur. 1835–
1848)]
Manifest an meine Grenzen.
Wir Ferdinand der I. von Gottes gnaden Kaiser von Oesterreich,
apostolischer König von Ungarn... Indem Wir uns bewegen
gefunden haben, Unserem Königreiche Ungarn und seinem
Nebenländern Croatien und Slavonien ein eigenes, in Ofen
residirendes, verantwortliches Ministerium zu geben... /
Ferdinand m.p.
Gegeben in unserer Stadt Innsbruck den 10. Juni 1848.
S. l. s. n. 1 fol. – 37 × 23,5 cm.
Uralkodói nyilatkozat a határőrökhöz.
*Magyarországon és melléktartományaiban – Horvátországban
és Szlavóniában – független, felelős kormány alakult. A kormány
mellett István főherceg a királyi helytartó.*
*Valamennyi állampolgár nemzetiségét, vallását és nyelvét az
alkotmány biztosítja. Josip Jellačić megtagadta az engedelmességet,
ezért az uralkodó felfüggesztette. A határőrség teljhatalmú katonai
parancsnoka Hrabovszky János.*
OgyK MPGy
L. sz. – Inv.: –
Jelzet – Sign.: 00086.
*Neben der unabhängigen, verantwortlichen, ungarischen
Regierung ist Erzherzog Stefan der stellvertreter des Königs.
Das Grundgesetz wird jeden Staatsbürgern ihre Nationalitäten,
Religionen und Sprachen versichern. Weil Josip Jellačić den
Geborsam verweigern hat, wurde er vom König suspendieren. Der
Kommandant mit unbeschränkter Vollmacht der Grenzwaiche ist
Hrabovszky János.*
- 5.18.
1848. június 12.
DEÁK [Ferenc – SZÉCHENYI István] stb.
Bürger!
Wenn das Vaterland in Gefahr ist, kann nur die Einigkeit
der Patrioten dasselbe retten. Der südliche Theil unseres Vater-
landes ist durch Rebellen angegriffen. / Franz Deák, Gr. Stephan
Széchény stb. –
Ofen-Pest am 12-ten Juni 1848.
[Buda] 1848. [Egyetemi ny] Gedruckt in der königl. ung.
Univ. Buchdruckerei. 1 fol. – 39 × 24 cm.
*Az ország déli részét elfoglalták a lázadók. Amikor a haza
veszélyben van, minden nyugtalanság és viszály csak fokozza ezt.
A statárium az országban és a fővárosban egyaránt szükséges és ér-
vényes.*
OgyK MPGy
L. sz. – Inv.: –
Jelzet – Sign.: 00090.
*Das Standrecht ist auf dem Lande und in der Hauptstadt not-
wendig, deshalb wird es verhängt.*
Az aláíró miniszterek: Franz Deák [Ferenc], Gr. Stephan
Széchény [Széchenyi István], Ludwig Kossuth [Lajos], Bartho-
lomäus Szemere [Bertalan], Gabriel Klausal [Klauzál Gábor], B.
Joseph Eötvös [József], Lazarus Mészáros [Lázár].
- 5.19.
1848. szeptember 22.
BERGER [Johann]
Proclamation an die Bewohner der k. Freistadt Arad.
Dem Vernehmen nach sind im Bereiche der Stadt Arad
mehrere Wühler, deren Absicht darin geht, das zwischen den Be-
wohnern der Stadt Arad und der Festung bisher bestandene gute
Einvernehmen, durch Verbreitung unwahrer Gerüchte – als ob
die Festung gegen die Stadt feindfelige Tendenzen hegte... auch
die unsinnige Aeußerung gehört, die Festung mit Sturm neh-
men zu wollen...
Im Falle sie aber solchen Wühlern ein geneigtes Ohr schen-
ken... das Festungs-Commando sich seiner Stellung unterstützen
sollten... die Gewalt mit Gewalt zu vertreiben, ohne irgend wel-
cher Rücksichtnahme. / B. Berger FML.
Festung Arad am 22. September 1848.
[Arad] Gedruckt bei Jos. Schmidt. 1 fol. 36 × 23 cm.
*Arad várparancsnoka nyugalomra inti a város lakosságát és
a felbujtókat, ha továbbra is izgatnak az erőd ellen, minden eszköz-
zel helyreállítja a rendet.*
HL
L. sz. – Inv.: –
Jelzet – Sign.: 1848. 52/112.
*Proklamation des Befehlshabers der Stadt und der Festung
Arad.*
Poss.: Kriegsarchiv Wien, körbélyegző KA Wien, továbbá
hosszú, fekete átadási gumibélyegző: Überg. an Ungarn ad Pkt.
der Blge. Zum Archivvertrag. Siehe KA 75/1927.
B – Baron.
FML – Feldmarschall-Lieutenant.
- 5.20.
1848. október 2.
MOSON György
Fölvívás.
Veszéllyel borított hazánk megmentésére magokat felajánlott
mozgó nemzetőrseregünk a községekben kevés részvételre talált, az
ujjoncz honvédek kiállításában több helyeken ellenszenv mutat-
kozik... E buzgalom-hijány okozói a bujtogatók, a népcsábítókra
a büntetés legszigorubb fenytéke sulyosbuland...

E megye a jelen zavaros körülmények között legtöbbet a lelkesektől vár...

...a fellázadt nép alkotmány ellenes kitörései iránt az illető lelkész ezennel felelőssé tétetik, s a zavar s mozgalom okozójának fog tekintetni. / Moson György s. k. m. aljegyző.

Kelt Nagy-Károlyban Szatmármegyének 1848-dik évi October 2-dik napján tartott képviselői bizottmányi gyűléséből. –

S. l. s. n. 1 fol. – 41 × 27 cm.

A megye aljegyzője kéri a lelkészeket, támogassák a katonatoborzást, csendesítsék le a lázadókat, továbbá jelentsék fel a bujtoratókat.

HL

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: 1848/52/126.

Aufruf.

Der Vizenotar von Komitat Szatmár bittet die Geistlichen um die Soldatenstellung zu unterstützen, die Rebellen zu beruhigen, weiter um die Hetzer anzuzeigen.

5.21.

1848. október 4.

[Igazságügyminisztérium, Magyarország]

6540/Ig. [szám]

Az Igazságügyi minisztériumtól... megye közönségének.

Folyó évi Aug. 6-ról az 5363/5493 szám a. Önökhöz kelt körlevél kapcsolatban szükséges tudomás s az illetőknek magukhozi [kézirással az utolsó két szótág áthúzva, javítva] nak a hozi alkalmazásuk végett Önöket ezennel értesítem: hogy ... a közvádlokhoz intézett hivatalos levelek a posta díj alól felmentettek...

1-ször – 3-szor.

4-szer ...az illető posta állomásokról is, hol tudni illik az illető levelek feladatnak, engem pótlólag szinte tudósítsanak. / Igazságügyi álladalmi titkár. –

Kelt Budapestben Octóber hó 4-dikén 1848.

S. l. s. n. 2 fol. = 4 p. – 37,5 × 22,5 cm.

Az ügyészség hivatalos levelei díjmentesek, ha megfelelő pecséttel ellátva, postakönyvvel adják fel és ha a borítékon feltüntetik, hogy milyen hivatalos ügyben íródott.

ÖNB FL

L. sz. – Inv.: Nr. 207.

Jelzet – Sign.: UNG 1848/8/2a–b.

Justizministerium, Ungarn

Die offizielle Briefe der Anwaltschaften sind kostenlos, wenn sie mit entsprechenden Stempeln in Postbuch aufgegeben werden, und auf den Umschlag wird es aufgeschrieben, in welcher amtlichen Angelegenheit wurden die Briefe geschrieben.

Minisztériumi formanyomtatvány. A példányban a megszólítás kézirással „Bihar” megye közönségének szól. Ghýczý Kálmán autográf aláírása.

Külíven a címzés Bihar megye közönségének Nagy Váradra. Kézírással kiegészítve. Szárazpecsét: IGAZSÁGÜGYI MINISZTER PECSÉTJE körirat, közbül a koronás magyar címer.

5.22.

1848. október 10.

[Országos Honvédelmi Bizottmány, Magyarország]

Az oláh néphez! A magyar nemzet testvéri módon megosztotta az oláhokkal minden szabadságait és nem tartott meg magának csak egyet sem kizárólag...

Béke veletek. / Az ország védelmére megbízott országgyűlési választmány, Kossuth Lajos elnök; Idősb gróf Eszterházy Miklós bizottmányi tag. –

Költ Pesten october 10-kén, 1848.

[Pest] Nyomatott Kozma Vazulnál, 1 fol. = 2 p. – 40 × 25 cm.

Az OHB kiáltványa az erdélyi románokhoz, hogy 8 napon belül térjenek vissza a törvényes rendhez és engedelmességhez.

ÖNB FL

L. sz. – Inv.: Nr 208.

Jelzet – Sign.: UNG 1848/2/1a–b.

Proklamation des Landesverteidigung-Ausschusses an siebenbürgischen Rumänen um in 8 Tage zur gesetzlichen Ordnung und ungarischen Regierung zurückzukehren.

A tétel ismételt közlését az újabb bécsi példány előkerülése indokolta. Magyar változatokat már közöltünk: *Acta (Siculica)* 1998/2, 105, 2.13. tétel. ÖNB FL UNG 1848/8/10. Valamint *Acta (Siculica)* 1999/2, 62, 3.54. tétel. OgyK MPgy 00218.

Újonnan előkerült cirill betűs román példánya:

[Pest] Tiparió Vazul Kozma, 1 fol = 2 p. – 39,5 × 25,5 cm.

ÖNB FL

L. sz. – Inv. Nr. 208.

Poss.: Bibliothek des k. k. Ministerraths-Praesidium.

Cirill betűs román változatát (nyomatott aláírása latin betűkkel) közöltük: *Acta (Siculica)* 1998/2, 105, 2.14. tétel. ÖNB FL UNG 1848/8/11.

Leírta még Tóth Orsolya, *Hadtörténelmi Közlemények*, 2003, 700, 225. tétel. HM 5654/1-2/Nyt (r).

5.23.

1848. október 23.

VAY Miklós

Hirdetmény.

Hazánk felett a vész mindinkább tornyosul, – sőt, egy alávaló eljárás, ármány és árulás azt veszélyel is fenyegetik. Ezelőtt pár hónapokkal Naszódon alezredes Urbán kezdette meg gyalázatos tervét... – Ily megcsalott és szomorító állásában a hazának... ezennel ÁLTALÁNOS NÉPFELKELÉST hirdetek.

Keljen fel mindenki; vének s ifjak ragadjanak fegyvert és seregeljenek tüstént össze a haza védelmére...

Míndezekre mint királyi biztos felséges királyom V-dik Ferdinánd és szeretett hazám nevében szólítom fel az erdélyi részek minden lakóseit. / B. Vay Miklós, királyi biztos.

Kolozsvárt, October 23-kán 1848.

S. l. s. n. 1 fol. – 42 × 25,5 cm.

Anton Puchner, Erdély teljhatalmú biztosa és főparancsnoka Urban alezreddessel együtt akadályozza a honvédség felállítását. Katonákat toboroznak a magyar kormány és az új törvények ellen. A velük szövetező lakosok a legszigorúbb büntetést kapják.

ÖNB FL

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: UNG 1848/8/18.

Verkündigung.

Anton Puchner, der bevollmächtigte Kommissar und Oberkommandant in Siebenbürgen und Oberleutenant Urban behindern die Aufstehung der Honvéd Armee. Sie heben Soldaten gegen ungarische Regierung und gegen neue Gesetze aus. Die Bewohner, die sich mit ihnen verbünden, bekommen strengste Strafen.

5.24.

[1848 október]

[Magyar Katonai Érdemrend] – Mészáros Lázár

l.

1849. március 2. után

Kormány, Magyarország ÖNB FL UNG 1/1849/undat/MES/5 l. sz. alatt az 5.38. tételszámon.

5.25.

1848. november 12.

Háromszék Állandó Bizottmánya, (Sepsiszentgyörgy)

Háromszék állandó Bizottmányának Erdélyi Főhadparancsnok Báro Puchner ő nagyméltóságához intézett Irat másolata.

Székünk kebelében nőttön nő az ingerültség azon minket körül szárnyaló hírré, mintha Erdővidékre és Háromszékre sorkatonaság, ennek kíséretében álló rendetlen csorda néppel betörni akarna, és megtámadandná polgáraink élet és vagyon batorságát. És azt beszélük, hogy Excellenziád rendeletéből!

Előttünk megfoghatatlan...

Igen mi hívei vagyunk koronás királyunknak...

Ok tehát egyáltalában nincs mi hozzánk...

...más utat nem látunk, mint felkérni Excellenziádot méltóztatnék értesíteni minket igazé az, hogy sorkatonasággal és Oláh népességgel intéztetett székünk megtámadatni, és ha igen; miért?

Bármi történeven, miután székünk híve a koronás királyunk... felelősé lesz a megtámadó a polgári háború iszonyaiért. / Horváth Albert főkirálybíró. –

Háromszék állandó Bizottmányának S. Szt.-Györgyön November 12-én 1848 tartott üléséből.

S. I. s. n. 1 fol. – 38 × 24 cm.

Háromszéken tökéletes a rend, minden lakos törvénytisztelő. Felesleges katonaságot vezényelni ide, mert az csak ingerli a népet.

ÖNB FL

L. sz. – Inv.: Nr. 210.

Jelzet – Sign.: UNG 1848/9/3a.

In Komitat Háromszék (Dreistühle) ist die Ordnung vollkommen, alle Bewohner sind die Gesetze in Ehren haltend. Es ist überflüssig das Militär hierher zu kommandieren, davon das Volk aufgewiegelt wird.

Anton Puchner (a Főhadparancsnokság) válaszat l. 1848. november 16. ÖNB FL UNG 1848/9/3b–c l. sz. alatt az 5.28. tételszámon.

5.26.

1848. november 13.

[WINDISCH-GRÄTZ, Alfred] WINDISCHGRÄTZ

Graiu

Lui II. Windischgrätz Alfred, C. C. G. mareschal, povatiuitoriu tuturu Cc: cr. Legione (afora de acele ce acumu sá afla in Italia) Viteazu insastratu cu lana de aur... locuitorii ori de care limba si plasa a Ungariei si Transsylvaniei.

Locuitoriloru Ungari si Transsylvanii!

Devreo cáteva lunie terroristica Domnie unoru venditorii de Patrie, rebellistii, au facutu pacinica Ungarie Campu Sangierosu plinu de periculosulu belu civila...

Aparare credinciosiloru, iertare indreptatoriloru, periclu final Rebellistiloru; acesta mi Simbolulu! / Principe Windischgrätz mpr. Caesareo Regescu Mareschal.

Datu in Schönbrunn Suprem: quartieru militariu 13 Novembrie 1848.

[Wien, Hof- und Staatsdruck.] 1 fol. – 39 × 25 cm.

„Néhány hazaáruló pártütők kevés hónapok óta tartó zsarnok uralkodása a békés Magyarországot egy vérteljes polgári háború véres csatamezejévé tette.” Magyarország és Erdély népe maradjon hű királyához, a forradalmi eszmék hirdetőinek nem kell hinni.

ÖNB FL

L. sz. – Inv.: Nr 211.

Jelzet – Sign.: UNG 1848/9/5.

Seit wenigen Monaten sind einige Landesverräter in Ungarn und Siebenbürgen gegen Ferdinand und Haus Habsburg tätig. Die Landesbewölkerung soll dem König treu bleiben.

Latin betűs, román nyelvű röpirat. Ugyanez német nyelven ÖNB FL UNG 1848/9/6. l. sz. az 5.27. tételszámon.

5.27.

1848. november 13.

[WINDISCH-GRÄTZ, Alfred] WINDISCHGRÄTZ

Proclamation

Des Fürsten Alfred zu Windischgrätz, k. k. Feldmarschalls, Oberbefehlshabers allr k. k. Truppen, mit Ausnahme der in Italien stehenden, Ritter des goldenen Vließes... an die Bewohner jeder Zunge und jedes Standes des Königreichs Ungarn und des Großfürstentums Siebenbürgen.

Bewohner Ungarns und Siebenbürgens!

Die wenige Monate dauernde Gewaltherrschaft einiger verärblicher Aufrüher hat das friedliche Ungarn zum blutigen Kampfplatze eines verbängnißvollen Bürgerkrieges gemacht...

Schutz dem Gertauen, Verziehung dem Vereuenden und Verderben den Aufrührern, – ist mein Wahlpruch! / Fürst zu Windischgrätz m. p. k. k. Feldmarschall.

Hauptquartier Schönbrunn den 13. November 1848.

[Wien] Aus der k. k. Hof- und Staatsdruckerei. 1 fol. – 44 × 28 cm.

Tartalmát l. az 5.26. tételszám alatt.

ÖNB FL

L. sz. – Inv.: Nr 211.

Jelzet – Sign.: UNG 1848/9/6.

Inhalt siehe Nr. 26.

Román nyelvű kiadását l. ÖNB FL UNG 1848/9/5 l. sz. az 5.26. tételszámon.

5.28.

1848. november 16.

(Főhadparancsnokság, Erdély)

Másolata azon Cs. Kir.Főhadiparancsnoksági Rendeletnek, mely 1848-ki November 16-ról 1558. Q Elnöki szám alatt a Brassai Cs. Kir. katonai, városi, határszéli, s várbeli parancsnoksághoz bocsátott.

A Brassai Császári Királyi katonai parancsnokság folyó évi November 13-káról fölterjesztett jelentése, s ... Háromszéknek öt küldöttjeiből álló azon követsége... Brassóba jött vala...

...megbízandónak találtam a Határszéli parancsnokságot... nevében következő szószserinti választ adjon:

Háromszéknek, melynek nemessége régolta forradalmi célszövetek gyűlőhelye, s izgatási ármányok gyűkeble volt...

A budapesti törvénytelen rémkormány zsoldossai épen ezen Szék kebelében találtak legmelegebb Sympáthiakra, s pártoló elfogadára.

...a közveszedelem mely alatt ezen Nagyfejedelemség jelenleg nyög... csak is azon erőszakosan... egybe csődített Agyagfalvi fegyveres székely gyűlésnek tulajdonítható... melynek elmaradásával... az azelőtti csend és rend e honban... fenntartható lesz vala.

S. I. s. n. 1 fol. = 2 p. 38 × 24 cm.

Anton Puchner főparancsnok nem bízik a háromszéki székelekben.

ÖNB FL

L. sz. – Inv.: Nr 210.

Jelzet – Sign.: UNG 1848/9/3b–c.

Anton Puchner hat kein Vertrauen zu Szeklern in Háromszék.

A válasz alapjául szolgáló levelet l. 1848. november 12. ÖNB FL UNG Nr. 210 l. sz. 1848/9/3a jelzeten az 5.25. tételszám alatt.

Poss.: K. k. Militärbehörden, Wien.

5.29.

1848. november 29.

[Országgyűlés, Magyarország]

A nemzet képviselői s az ország főrendei Magyarország népeihez:

Atyánkfiai! Az örökkévaló Istennek nevében szólunk hozzátok az igazságnak szavával... Egyetértésre, erős kitartásra, kölcsönös bizodalomra van

szüksége hazánknak... / Kossuth Lajos, Szemere Bertalan. Kelt Budapesten november 29-án [sic!] 1848.

[Pest?] s. n. 2 fol. = 4 számozott oldal – 42 × 26 cm.

Az országgyűlés felhívása törvénytelennek ítélte az olmtüzi nyilatkozatokat, és a néptől az országgyűlés munkájának támogatását kérte.

OgyK MPGy

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: 00665.

Der Aufforderung des Parlaments nach sind die Erklärungen in Olmütz ungesetzlich, und bittet das Volk um die Arbeit der Nationalversammlung zu unterstützen.

A fenti röplap tartalmában megegyezik a 108. számú országgyűlési irattal, amelynek a szakirodalom szerinti kiadási ideje 1848. december 11.

Lényegét nem érintő variánsokat közöltünk 1948. 11. 29.: 1848. 12. 11. dátummal, valamint a szakirodalom fölsorolásával: *Acta (Siculica)* 1998/2, 109, 3.15. és 3.16. tétel. Helyesbítés e közlésnél: a 3.16. tételszámnál nyomdahiba, 1948 helyett 1848 olvasandó.

5.30.

1848. december 11.

Országgyűlés, Magyarország.

A nemzet képviselői s az ország főrendei Magyarország népeihez 108-ik szám

I.

1848. november 29.

OgyK MPGy 00665 I. sz. az 5.29. tételszámon.

5.31.

1849. január 6.

Kormány, Magyarország

I.

Országgyűlés, Magyarország

ÖNB FL UNG 1849/2/5. I. sz. az 5.33. tételszámon

5.32.

1849. január 6.

KOSSUTH Lajos, az OHB elnöke

I.

Országgyűlés, Magyarország

ÖNB FL UNG 1849/2/5. I. sz. az 5.33. tételszámon.

5.33.

1849. január 6.

(Országgyűlés) Magyarország

A Nemzet Kormánya nevében!

Debreczen város Közönségéhez!

Az országgyűlés határozata következtében; úgy a törvényhozó test maga, mint az ország kormánya, Debreczenbe megérkezett...

Debreczen lakossai! Polgártársaink! Ime az országgyűlés...

Debreczen népe! Ime én a nemzet nevében Debreczen városát, a magyar szabadság őrvárosának nyilatkozatom... / A nemzet kormánya nevében a honvédelmi bizottmány elnöke Kossuth Lajos. –

Kelt Debreczenben, január 6-án 1849.

Debrecen [Városi ny] Nyomt. Debreczen város könyvnyomdájában, 1 fol. – 37 × 24 cm.

Kossuth Lajos tájékoztatója arról, hogy a kormány Debreczenbe költözött.

ÖNB FL

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: UNG 1849/2/5.

Information von Kossuth Lajos über den Umzug der Regierung in die Stadt Debrecen.

5.34.

1849. január 6.

Országos Honvédelmi Bizottmány, Elnök

I.

Országgyűlés, Magyarország

ÖNB FL UNG 1849/2/5. I. sz. az 5.33. tételszámon.

5.35.

1849. január 9.

KORNIS Károly

Hazafiak!

Nehogy álhírek terjesztése által harcias mozgalmaink felett a honfiak keblébe csüggedés gerjesztessék: hazafiui kötelességemnek ismerem Budapestnek az ellenség által lett megszállásáról addig is, míg a részben kormányi szózat érkezik, a való nyilvánításával a kebleket megnyugtanni...

Félre azért a csüggedéssel honfiak! Ne hidgyetek a híresztelőknek... az álhírek, vagy hazugság kohlóit és terjesztőit rög-tönítelő törvényszék elébe állíttatni rendel... ügyünk szentsége győzni fog!!! / Kornis Károly. –

Aradon Január 9-én 1849.

(Arad) s.s. 1 fol. – 41 × 25 cm.

A honvédsereg visszavonulása terv szerint folyik. Budapestet a lakosság és a város kímélése érdekében haditerv szerint, önként hagyták el az alakulatok.

ÖNB FL

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: UNG 1849/2/6.

és megegyező pld. UNG 1849/1/9.

Der Rückzug der Honvéd Armee geht laut dem Plan. Im Interesse der Schonung der Stadt und der Bevölkerung wurde Budapest von den Truppen dem Kriegsplan nach aus freien Stücken verlassen.

Poss.: K. k. Militärbehörden, Wien.

5.36.

1849. január 13.

[Országgyűlés, Magyarország]

A képviselőház 1849. évi január 13-kán Debreczenben tartott ülése jegyzőkönyvének kivonatai.

777. [szám] Olvastattott az ellenséges császári hadsereg fővezére Windischgrätz herceghez fegyvernyugvás, onnan Ferencz József ausztriai császárhoz a Magyarország ellen folytatott jogtalan háborúnak az ország jogai... és nemzeti becsületének sérelme nélkül leendő békés kiegyenlítése végett...

778. [szám]... a képviselőház elhatározta: Hogy mindaddig egy sem fog eltávozni... míg a haza megmentve nem leend...

779. [szám]... még következő határozatokban történt megálapodás: 1–2. [pont.] 3–szor hogy mind azt, mit a nép kiszolgált, a kormány vagy adóban elfogadja, vagy pedig kész pénzben kifizesse... / Irányi Dániel s. k. jegyző.

[Debreczen?] s. n. 1 fol. = 2 p. – 37 × 23 cm.

A magyar köldöttséget és Batthyány Lajos miniszterelnököt Bicskén törvénytelen és hazaárulás vádjával letartóztatta Windisch-Grätz osztrák tábornok. Az országgyűlés követeli a miniszterelnök és a képviselők szabadon bocsátását.

A képviselők határozottak arról is, hogy az elszökő vagy gyáva tisztek halálbüntetést érdemelnek.

ÖNB FL

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: UNG 1849/2/9a–b.

Die ungarische Deputation und der Ministerpräsident Batthyány Lajos wurden von dem österreichischen General Windisch-Grätz mit der Anklage des Hochverrates in Bicske verhaftet. Der Reichstag fordert den Ministerpräsidenten und die Abgeordneten freizulassen.

Die Abgeordneten entschieden darüber, daß die desertierte oder feige Offiziere Todesstrafe verdienen.

Poss.: Bibliothek des k. k. Ministerraths-Präsidiiums.

Hasonlóan két hasábos, azonos szövegű, szedéstükrében, méretében más (43 × 27,5 cm), kiadás a Tolna vármegyei Bizottmányi ülés jegyzőkönyvének mellékleteként, Hegyessy János főjegyző záradékával, szekszárdi kiadás (Perger Sándor ny. 2 fol. = 4 p.) ÖNB FL UNG 1849/2/14a–d.

5.37.

1849. február 20.

BEM, J[ozsef]

An die Bewohner Siebenbürgens.

Mit wahren Schmerze habe ich ersehen, dasz meine an die Bevölkerung Siebenbürgens gerichtete mehrfache Proclamationen, in welchen ich Vergessenheit des Geschehenen versprach, wenn sich die widerstrebenden Völker der ungarischen Regierung unterwerfen [sic!] und ihre Waffen abliefern würden, noch an vielen Orten vvirkungslos [sic!] geblieben sind...

Die ungarische Regierung beabsichtigt die gleichmässige Freiheit aller Bewohner des Landes ohne Unterschied der Nation und Religion...

Ich erlasse diesen vviererholten [sic!] Aufruf in einem Augenblicke an die Bevölkerung Siebenbürgens... Sie haette [sic!] unserem Kampfe für die Freiheit, unserer heiligen Sache kein giltigeres [sic!] Zeugnisz [sic!] der Rechtmässigkeit ausstellen können. / Vom Oberkommando der ungarischen Armee in Siebenbürgen J. Bem General. –

Hauptquartier Mediasch am 20-ten Februar 1849. –

[Medgyes? Tábori ny?] 1 fol. – 37,5 × 24 cm.

Bem tábornok amnesztiát hirdetett azoknak a lakosoknak, akik eddig nem szolgáltatták be, de az újabb felhívásra leadják a fegyvereiket.

ÖNB FL

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: UNG 1849/3/12.

General Bem verkündete Amnestie für jenen Einwohner, die bisher ihre Waffen nicht einlieferten, werden sie es aber auf neuen Aufruf abgeben.

Kolozsmonostori papír, vízjele K. monostor.

A betűtípus és helyesírás alapján Bem tábori nyomdájában készült a röpirat. L. a szöveg 2. sorában: dasz, 5. sorában: unterwerfen stb.

L. még az 5.57, 5.58. és 5.68. tételeket.

Poss.: Bibliothek des k. k. Ministerraths-Präsidiiums.

Publ. illusztr. CSETRI Elek 2000 után (*Acta (Siculica)* 1999/2, 100).

5.38.

[1849. március 2. után]

[Kormány, Magyarország]

Rendeletek

A nemzet jelen szabadságharcára, a honvédelmi bizottmány helybenhagyás s rendelete szerint nyilvánítatik.

Hogy az olly annyira szorongatott haza érdekében szerzett érdemek késedelem nélkül jutalmaztassanak meg, egy katonai érdem-díszjel felállítására rendeltetett el...

Megjegyzendő: hogy ezen pót-érdem-díszjeleket nem sokára a valóságos díszjelek pótolandják ki. / Mészáros Lázár, hadügyminiszter. –

S. l. s. n. 1 fol. – 39 × 23,5 cm.

A Magyar Katonai Érdemrend adományozásáról és ideiglenes jelvényeiről.

ÖNB FL UNG

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: 1/1849/undat/MES/5.

Verordnung über die Verleihung des Ungarischen Militärverdienstordens und sein provisorisches Abzeichen.

Mészáros Lázár 1848 októberében kapott utasítást az OHB-től a kitüntetés tervezésére, az alapszabály 1849. március 2-án jelent meg. A hadihelyzet alakulása miatt csak ideiglenes jelvények készültek el.

5.39.

[1849. március 2. után]

MÉSZÁROS Lázár hadügyminiszter

l.

Kormány, Magyarország

ÖNB FL UNG1/1849/undat/MES/5 az 5.38. tételszámon.

5.40.

[1849. március 2. után]

Országos Honvédelmi Bizottmány / Mészáros Lázár hadügyminiszter

l.

Kormány, Magyarország

ÖNB FL UNG1/1849/undat/MES/5 az 5.38. tételszámon.

5.41.

1849. március 13.

BEM Jozsef

l.

Erdélyi Hadsereg, Fővezérség

ÖNB FL UNG 1849/4/4 l. sz. az 5.42. tételszámon.

5.42.

1849. március 13.

[Erdélyi Hadsereg, Fővezérség]

Az erdélyi Felső Tábor Főparancsnoksága A térparancsnokságnak Beszterczén.

Utóbbi rendeletemet folytatólag tudatom a tér-parancsnoksággal, hogy számos ágyúk, töltések és ruhanemük, egy szóval igen sok katonai kellékek birtokába jutottam Szeben bevételével, mely a seregnek a legjobb szolgálatot teend...

...hogy itt Szebenben az angol consulates egy ügyvivőjével találkoztam...

Tudósítom még a felől is, hogy most délig még az ellenség nem háborgatott... részemről fog holnap megtámadtatás történni az ellenségre. / Bem m. k. Közli az országos honvédelmi bizottmány.

Főhadi szállás Szeben, martius hó 13-kán 1849.

S. l. s. n. 1 fol. – 34,5 × 19, 5 cm. – Sárgult, hengerelt papír.

Bem tábornok nagyszebeni győztes csatája után találkozott az angol konzullal, aki meggyőződött arról, hogy az orosz csapatok beavatkoznak a hadműveletekbe, és megígérte, hogy erről tudósítani fogja kormányát.

ÖNB FL UNG

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: UNG 1849/4/4.

General Bem traf nach seinem siegreichen Schlacht bei Nagyszeben den englischen Consul, wer sich darüber überzeigte, daß sich die russische Truppen in die Operationen eingreifen und er versprach darüber seine Regierung zu benachrichtigen.

- 5.43.
1849. március 13.
Országos Honvédelmi Bizottmány, Magyarország
I.
Erdélyi Hadsereg, Fővezérség
ÖNB FL UNG 1849/4/4 I. sz. az 5.42. tételszámon.
- 5.44.
1849. március 20.
SZALAY Antal – KUBINYI Ferenc
Határozati javaslat.
I.
A képviselők kétszeres díjazásának ideiglenes megszüntetéséről.
Addig is míg a törvényhozás az incompatibilitás kérdése
íránt intézkednék, meghatározatik:
1-ör. Képviselő, ki egyszersmind kormánybiztos, vagy a tá-
borban tetteleges katonai szolgálatban van, kormánybiztosi vagy
katonai illetőségén felül képviselői fizetést nem húzhat.
2-or...
3-or... / Szalai Antal m. k. Borsodmegyei képviselő.
Debreczen, márt. 28-án 1849.
2.
Az országgyűlési képviselők számára a törvény által határo-
zott napidíjjak csupán az országgyűlés Székhelyén töltött időre
járnak. / Kubinyi Ferencz m. k. Nógrád-losonczyi képviselő.
Debrecen, [Városi könyvny] Nyom. Debreczen város könyvny-
nyomdájában,
1 fol. – 36 × 22 cm.
*A képviselők díjazásáról szóló határozati javaslat: mindenki
csak egy napidíjat kaphat.*
ÖNB FL
L. sz. – Inv.: –
Jelzet – Sign.: UNG 1849/4/17.
*Beschlußantrag über das Tagegeld der Abgeordneten: ein jeder
können nur ein Tagelohn bekommen.*
Poss.: Bibliothek des k. k. Ministerräths-Präsidioms.
- 5.45.
1849. március 21.
[Hadügyminisztérium, Magyarország]
Tisztelt képviselőházi Elnök úr!
6617. [szám]
A képviselő ház e hó 2-kán tartott országos ülésének abbeli
határozata következtében – miszerint „milly bánásmódban és fize-
tésben részesülnek nálunk a hadi foglyok, s minő véleménye volna
a honvédelmi bizottmánynak azok további tartása és fizetése íránt”
– az országos honvédelmi bizottmány folyó hó 10-kén 3068. sz.
a. felhívta a hadügyministeriumot, hogy az érintett tárgyban kellő
értesítést s véleményt adjon...
A kérdéses fogoly tiszték, minden hadi testület különbség
nélkül:
Alhadnagytól kapitányig bezárolag 30 p. ft...
Tábornok 70... havi díjat kapnak.
A legénység pedig...
Örmester naponta 28 p. kr...
Altüzér 6...
...felkérem a tisztelt házat... a Közlöny 43-ik számában a ha-
di foglyok íránt már kiadott rendelete helyett, ezen előterjesztett
határozatot, már április hónapban törvényszerűleg foganatba
vehesse. / hadügyminiszter Mészáros Lázár m. p. –
Kelt Debreczenben mart. hó 21-én 1849.
Debrecen [Városi könyvny] Nyomatott Debreczen város
könyvnyomdájában, 2 fol. = 3 p. – 40 × 25 cm.
Rendelettervezet a hadifoglyok zsoldjáról.
ÖNB FL
- L. sz. – Inv.: –
Jelzet – Sign.: UNG 1849/4/10a–c.
Entwurf über den Sold der Kriegsgefangenen.
A nyomtatvány 3. oldalán a Közlöny 43. számából kinyom-
tatott 4610. sz. rendelet a most benyújtott tervezetig érvényben
volt napidíjakról.
Poss.: Bibliothek des k. k. Ministerräths-Präsidioms.
- 5.46.
1849. március 21.
Kormány, Magyarország
I.
Hadügyminisztérium, Magyarország
ÖNB FL UNG 1849/4/10a-c sz. az 5.45. tételszámon.
- 5.47.
1849. március 21.
Mészáros Lázár hadügyminiszter
I.
Hadügyminisztérium, Magyarország
ÖNB FL UNG 1849/4/10a-c sz. az 5.45. tételszámon.
- 5.48.
1849. március 21.
Országos Honvédelmi Bizottmány, Magyarország
I.
Hadügyminisztérium, Magyarország
ÖNB FL UNG 1849/4/10a-c sz. az 5.45. tételszámon.
- 5.49.
1849. március 24.
CSÁNY [László] Ladislaus
Bekanntmachung
Umtriebe und Verrath brachten das vereine Ungarn und die
ungarische Nation bald zum Untergange. Zalreiche Völker, wel-
che Ungarn ernährte und auferzog, mit welchen der Ungar die
Wohlthaten seines konstitutionellen Lebens treu Theilte, stan-
den meuchelmörderlich gegen das Vaterland auf...
1. Hermannstadt, und der ganze sogenannte königl. Boden
wird bis zur weiteren Verfügung gesetzlichen Regierung Un-
garns, in Belagerungszustand versetzt.
2–7. [pont]
8. Zur nothwendigen Aufrechthaltung der Ordnung und
Lösung... ernenne ich auf dem königl. Boden einen mit voll-
kommenen Macht versehenen Regierungcommissären... /
Ladislaus Csány, mit vollkommener Macht versehener Landes-
Oberregierungs-Kommissar. –
Hermannstadt, den 24. März 1849.
S. l. s. n. 1 fol. = 2 p. – 37 × 22,5 cm.
*A rend helyreállítása érdekében Brassóban és az egész Király-
földön, a szászok között ostromállapotot hirdetett Csány. A polgári
pereket meg kell szüntetni, az egyéb ügyeket haditörvényszék tár-
gyalja. További parancsig az eddigi tisztviselők helyükön maradnak.
A képviselőválasztás idejéről Bem tábornok intézkedik. A közpénz-
tárakat az állam ideiglenesen lefoglalja.*
ÖNB FL
L. sz. – Inv.: –
Jelzet – Sign.: UNG 1849/4/12.
*Im Interesse der Aufrechthaltung der Ordnung verkündigte
Csány „Hermannstadt, und der ganze sogenannte königl. Boden
wird bis zur weiteren Verfügung gesetzlichen Regierung Ungarns, in
Belagerungszustand versetzt.”*
Magyar nyelvű változatát I. 1849. március 31. ÖNB FL
UNG 1849/4/20 az 5.52. tételszámon.

A két kiadás között lényeges eltérés nincs. A német példányban szereplő 7. pont a magyarból hiányzik. (A rendelet a pénz- és adóügyeket intéző hivatalnokokat, valamint a postatiszteket Kolozsvár fennhatósága alá szervezi, a lottót, amely a szegényeket terheli, és csak az erkölcsöket rombolja, feloszlatja.)

Poss.: Bibliothek des k. k. Ministerräths-Präsidiiums.

5.50.

1849. március 26.

CSÁNY [László] Ladislaus

Aufruf an die sächsischen und walachischen Dorfswebohner auf dem Königsboden.

Der vereinte österreichisch-russische Truppen ist von dem Königsboden vertrieben, und so zeigt sich iSiebenbürgen, an dem Schauplatze so vieler Gräuel, nur noch auf dem kleinen Raum des Karlsburger Festung ein Feind.

Sachsen! Walachen! Die Ihr auf dem Lande mit dem Ackerbau beschäftigt, weder von den Geheimnissen der Umtriebe, noch von den Plänen der Verräther unterrichtet waret...

Einige unter Euch, besonders Walachen sind aus Furcht vor der strafenden Gerechtigkeit entflohen. Sie werden hiermit zur Rückkehr ermahnt... im Verhaftungsfalle die strengte körperliche Strafe... bis zur Hinrichtung ausgedehnt wird, zu erwarten haben und ihre Güter, für den Staat in Beschlag genommen werden. / Ladislaus Csány bevollmächtigter Ober-Landeskommissär. –

Hermannstadt, den 26, März 1849.

S. l. s. n. 1 fol. – 40,5 × 25 cm.

Tart. l. a magyar nyelvűnél az 5.51. tételszámon.

ÖNB FL

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: UNG 1849/4/14.

Inhalt siehe Nr. 51.

Ugyanez, szó szerint megegyező szöveggel – kivéve az aláírásnál a rangjelzést: Oberlandesregierungscommissaer – más betűtípus és szedéstükör

1 fol. – 38 × 24 cm. ÖNB FL UNG 1849/4/15.

Magyarul ÖNB FL UNG 1849/4/16 l. sz. az 5.51. tételszám alatt.

Poss.: Bibliothek des k. k. Ministerräths-Präsidiiums.

5.51.

1849. március 26.

CSÁNY László

Szózat a királyföldi Falvak Szász és Oláh lakossaihoz.

Az egyesült osztrák–oros ellenség a királyföldről kiűzetett, s így Erdélyben a legborzasztóbb eseményeknek színhelyén már ellenség egyedül Gyula Fejérvár erősségének csekély terén mutatkozik.

Szások! Oláhok! Kik falvaitokban gazdaságokkal foglalkozva... az árulóknak terveit nem tudhattátok... magatokat tévútra engedtetek vezetetni...

Azért térjete vissza a törvényes ösvényre...

...kik falvaikból vétkök érzetében eltávoztak... visszatérésre intenek... mától számítva nyolcz napok alatt falvaikba vissza térjenek, különben mint hűtlenek... tekintetvén...

javaik pedig, 8 napok után, az állodalom részére lefoglalni rendeltetnek / Csány László, teljhatalmú országos fő kormánybiztos. –

Kelt N. Szebenben Mártius 26-kán 1849.

S. l. s. n. 1 fol. – 40,5 × 24 cm.

Intés a Királyföldön lakó szászok és románok számára: 8 napon belül térjenek lakóhelyükre vissza.

ÖNB FL

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: UNG 1849/4/16.

Ermahnung zu den Sachsen und Rumänen auf dem Königsboden: in 8 Tage kehren sie nach ihren Wohnorten zurück.

Ugyanez a felhívás német nyelven ÖNB FL UNG 1849/4/14 és 1849/4/15 l. sz. az 5.50. tételszám alatt.

Poss.: Bibliothek des k. k. Ministerräths-Präsidiiums.

5.52.

1849. (március) 31.

CSÁNY László

Hirdetmény.

Ármány és árulás az egyesült Magyarhont és magyar nemzet szinte végveszélybe sodorta. Nemzetek, melyeket magyarhon növelt és táplált, melyekkel Magyarország alkotmányos életének jótéményeit igazságosan megosztá, mint orgyilkosok keltek fel hazájuk ellen...

A rend helyreállítása s a törvények iránti tiszteletnek megszerzése szigorú rendszabályokat igényel, ezért, a szászföldet illetőleg, a következőket rendelem:

1./ Brassó, s az egész úgynevezett szászföld, Magyarhon törvényes kormánya további rendeletéig, ostrom állapotba helyeztetik. 2 – 6. [pont]

7. A szükséges rend fentartására, valamint a csekélyebb ügyek igazítására, a szászföldre teljhatalmu kormánybiztosokat fogok kinevezni, a kik rendeleteinek mindenki engedelmséggel tartozand. / Csány László országos főkormánybiztos. –

Brassó tavaszéle 31-én, 1849.

S. l. s. n. 1 fol. = 2 p. – 38 × 24 cm.

Tartalmát l. 1849. március 24., az 5.49. tételszám alatt.

ÖNB FL

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: UNG 1849/4/20.

Inhalt siehe Nr. 49.

Német nyelvű változatát l. 1849. március 31. ÖNB FL UNG 1849/4/12 az 5.49. tételszám alatt.

A két kiadás között lényeges eltérés nincs. A német példányban szereplő 7. pont a magyarból hiányzik. (A rendelet a pénz- és adóügyeket intéző hivatalnokokat, valamint a postatiszteket Kolozsvár fennhatósága alá szervezi, a lottót, amely a szegényeket terheli, és az erkölcsöket rombolja, feloszlatja.)

Poss.: Bibliothek des k. k. Ministerräths-Präsidiiums.

Tavaszéle – március.

5.53.

1849. április 7.

KOSSUTH Lajos: Szózat!

l.

Országos Honvédelmi Bizottmány

ÖNB FL UNG 1849/5/29 sz. német nyelven az 5.54. tételszámon,

ÖNB FL UNG 1849/5/3 sz. magyar nyelven az 5.55. tételszámon.

5.54.

1849. április 7.

[Országos Honvédelmi Bizottmány, Magyarország]

ANREDE!

Ungarn! Seid begrüßt ihr freien Einwohner des tausendjährigen freien Landes der Arpaden!

Der Gott der Volksfreiheit, welcher die gerechte Sache nie verläßt – und die Tapferkeit unserer braven Truppen, ließen uns nach vielen Leiden den Tag erleben, wo wir den Feind aus unseren Gränzen vertreiben...

...rufe ich das Volk im Namen Gottes und des Vaterlandes zur dessen Vertheidigung aus...

Seyd Patrioten!...
Zu diesem Zwecke ist vor Allem das Werben nach Gemeindefreier Aufschritt zu versuchen, 20 fl. E.M. wird Handgeld gegeben. Die Dienstzeit dauert 4 Jahre...

...fordere ich das Volk hiemit aus, es möge sich nicht ausplündern lassen, im Gegentheil gebiete ich im Namen der Nation, daß es in Waffen sich widersetze, um den tyrannischen Feind von dem heiligen Boden unseres Vaterlandes zu vertilgen. / Im Namen des regierenden Landes-Vertheidigungs-Ausschusses, Ludwig Kossuth, m. p. Präsident. –

Gegeben zu Gödöllő im Hauptquartier am Tage der Auferstehung Christi den 7. April 1849.

Gödöllő [Tábori ny] Aus der Fekddruckerei in Gödöllő. 2 fol. = 4 p. – 39 × 27 cm.

Tartalmát l. a magyar nyelvű kiadásnál az 5.55. tételszám alatt.
ÖNB FL

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: UNG 1849/5/29a–d.

Inhalt siehe Nr. 55.

Magyar nyelvű kiadását l. ÖNB FL UNG 1849/5/3 sz. az 5.55. tételszámon.

Poss.: Bibliothek des k. k. Ministerräths-Präsidiums.

5.55.

1849. április 7.

[Országos Honvédelmi Bizottmány, Magyarország]

SZÓZAT!

Magyarok! Az árpádok ezred éves szent földének ős szabad lakói üdvöz legyetek.

A népszabadság Istene, ki az igaz ügyet soha el nem hagyja – és seregünk hősiességét – meghagyta sok szenvedés után ernünk a napot, hogy üzzük határainkról az ellenséget...

...felhívom a népet Isten és a nemzet nevében, segítsen a hazát védeni.

Legyetek hazafiak...

E végre mindenek előtt községenként kivetendő számban a toborzás megkísértendő.

Foglaló pénz 20 pft.

Szolgálati idő 4 év...

...felhívom a népet, ne hagyja magát pusztítani sőt parancsolom a nemzet nevében, hogy keljen fel tömegestől, s irtsza ki hazánk szent földjéről a zsarnok ellenséget. / az országos kormányzó honvédelmi bizottmány nevében Kossuth Lajos s. k. elnök. –

Kelt a gödöllői főhadiszálláson Krisztus feltámadásának ünnepén Ápril 7-én 1849.

S. l. s. n. 1 fol. = 2 p. – 40 × 23,5 cm.

Kossuth drámai felhívása: tájékoztat a haza nehéz állapotáról, a hadsereg helyzetéről, a hadszínterekről és csatákról. Ismét újoncokat kér a haza védelmére.

ÖNB FL

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: UNG 1849/5/3.

Dramatischer Aufruf – Anrede – von Kossuth. Der Präsident informiert über den schweren Zustand der Heimat, die Lage der Armee, die Kriegsschauplätze und die Schlachten. Wieder bittet er um Rekruten das Vaterland in Schutz zu nehmen.

A röpirat német nyelvű változatán gödöllői tábori nyomda szerepel: Aus der Felddruckerei in Gödöllő, l. az 5.54. tételszám alatt. Ez azonban nem bizonyítja, legfeljebb feltételezi, hogy magyar példányunk is ott készült.

Poss.: Bibliothek des k. k. Ministerräths-Präsidiums.

5.56.

1849. április 8.

BEM József

l.

Erdélyi Magyar Hadsereg, Fővezérség

MOL ÖHB 48:5826 (2055/B) az 5.57. tételszámon.

5.57.

1849. április 8.

Erdélyi Magyar Hadsereg, Fővezérség

Rendelet.

A képviselőház azon küldöttsége, mely által nekem Debreczenből az első rendű érdemjel megküldetett, felhatalmazott arra, miszerint a vezényelem alatt lévő hadseregben azon vitézeket, kik magokat a csatatéren kitüntették, érdemjellel jutalmaztam, s megengedem, hogy azt a Hadügyminisztériumtól adandó oklevél megérkezéig is hordozhassák...

Ezredesek... Alezredesek... Örnagyok... Századosok... Főhadnagyok... Alhadnagyok...

Kabos székely zászlóaljában: Káplárok... Alkáplárok... Közvitézek...

Mint hogy nem juthatnak most minden jeles egyének eszembe... azért felszólítom a Parancsnokokat, az ilyen érdemjelt igényelhetőket rendesen feljelenteni. / Bem altábornagy.

Főhadiszállás Szászsebes, Április 8-án 1849.

S. l. [Tábori ny] 1 fol = 2 p. – 38 × 26 cm.

A Magyar Katonai Érdemrend 3. osztályának jelvényét 55 tiszt és közkatona kapta meg. Bem tábornok felterjesztett kitiüntetésre további 96 tisztet és 249 közvitét.

MOL

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: OHB 48:5826 (2055/B).

Das Abzeichen der 3. Klasse des Ungarischen Militärverdienstordens bekamen 55 Offiziere und Soldaten. General Bem unterbreitete zu den Auszeichnungen weitere 96 Offiziere und 249 Soldaten.

A tábori nyomda kiadványait l. még az 5.37, 5.58. és 5.68. tételszám alatt.

Poss.: Haus-, Hof- und Staatsarchiv Wien.

5.58.

1849. április 10.

BEM [József]

Szolgálati szabályok az Erdélyben föllállítandó lengyel katonai cadre-ek számára = Dienst Vorschrift. Für die in Siebenbürgen zu errichtenden polnischen Militair Cadres.

1. – 10. § / Az erdélyi hadsereg fővezére Bem, altábornagy. –

Főhadiszállás Szászsebes, Április 10-én 1849.

S. l. [Tábori ny] 1 fol = 2 p. – 38 × 26 cm.

A lengyelek számára kijelölt gyülekezési hely Szeben és Beszterce. A vezénylés módja, a századok létszáma, a zsold és felszerelés, végül a büntetésről szóló parancsok.

MOL

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: OHB 49:5826 (2055/B).

Hermanstadt und Bistritz sind die Sammelplätze für Polen.

In der Dienstvorschrift: über die Art des Kommandos, den Stand der Kompanien, den Sold und die Ausrüstung, endlich die Strafbefehle.

A tábori nyomda kiadványait l. még az 5.37, 5.57. és 5.68. tételszám alatt.

Poss.: Haus-, Hof- und Staatsarchiv Wien.

- 5.59.
1849. április 10.
Dienst Vorschrift = Szolgálati szabályok
l.
Bem Jozef
MOL OHB 49:5826 (2055/B) sz. az 5.58. tételszámon.
- 5.60.
1849. április 10.
Szolgálati szabályok = Dienst Vorschrift
l.
Bem Jozef
MOL OHB 49:5826 (2055/B) sz. az 5.58. tételszámon.
- 5.61.
1849. április 15.
[Országgyűlés, Magyarország]
Unabhängigkeits-Erklärung der ungarischen Nation.
1. Wir, den ungarischen Staat gesetzlich vertretende Nationalversammlung...
2–43. [pont]
44. Die öffentliche Meinung... und legen wir im Namen der Nation jedem Vaterlandsbürger die Pflicht des gesetzlichen Gehorsams für dessen Verordnung und Verfügungen auf. / Die gesetzlich vereinigten Magnaten und Repräsentanten der ungarischen Nation. –
Gegeben aus unserer zu Debrecin am 15. April 1849 gehaltenen Reichstags-Sitzung.
[Debrecen] s. n. 4 p. = 2 fol. – 37,5 × 26 cm.
A magyar nép függetlenségi nyilatkozata: 1849. április 14. Tartalmát l. az 5.62. tételszám alatt.
OgyK MPGY
L. sz. – Inv. és Jelzet – Sign.: 00352.
Inhalt siehe Nr. 62.
A nyilatkozat a magyar korona országainak valamennyi nyelvén megjelent. Ez a példány újságpapírra nyomtatott, kéthasábos, gótbetűs változat.
További változatok magyarul:
1849. április 19.
OgyK MPGY 00327 és OgyK MPGY 00354 l. sz. az 5.62. és 5.63. tételszám alatt,
1849. április 22.
HL 52a/176 l. sz. Publ. *Acta (Siculica)* 2008, 362, 14. tétel.
- 5.62.
1849. április 19.
[Országgyűlés, Magyarország]
A magyar nemzet függetlenségi nyilatkozata.
Mi, a magyar álladalmat törvényesen képviselő nemzetgyűlés... Magyarországot... az önálló független európai státusok sorába igatjuk, s a hitszegő Habsburg-Lothringi házat isten és világ előtt trónvesztettnek nyilatkoztatjuk... a magyar álladalom kormányának... rendeletei és intézkedései iránti törvényes engedelmességre a nemzet nevében minden honpolgárt kötelezünk. / A magyar nemzet törvényesen egybegyűlt főrendei s képviselői. B. Perényi Zsigmond, a felsőház másodelnöke; Almágy Pál, a képviselőház alelnöke; Szacsavay Imre, jegyző.
Kelt Debrecenben, 1849-ki ápril 19-dik napján tartott nemzeti gyűlésünkben.
[Kecskemét] Nyomatott Kecskeméten, s. n. 4 p. = 2 fol. – 42,5 × 26,5 cm.
1 fol. = 2 p. – 40 × 25 cm.
A debreceni trónfosztó nyilatkozat, amelyben a Habsburg-Lotharingiai uralkodóházat alkalmatlannak minősíti az ország
vezetésére, tagjait az uralkodásból és az ország területéről örökre kizárja, minden polgári jogától megfosztja.
Az ülésen Kossuth Lajost kormányzó elnökké választották, és megbízták az új felelős kormány megalakításával.
OgyK MPGY
L. sz. – Inv. és Jegyzet – Sign.: 00327.
Unabhängigkeits-Erklärung der ungarischen Nation, indem das Haus Habsburg-Lothringen auf die Führung des Landes ungeeignet qualifiziert wird, seine Mitglieder werden aus der Regierung und aus dem Landesgebiet bis zum Ewig ausgeschlossen und sie werden um alle Bürgerrecht gebracht.
Kossuth Lajos wurde als Reichsverweser gewählt und er wurde mit dem Gründen der neuen verantwortlichen Regierung gebildet.
A nyilatkozat kimondása 1849. április 14., elfogadása április 19.
A példány első oldalán a cím felett babékoszorúval övezett magyar címer, hátoldalon a szöveg alatt Erdély címere. Kéthasábos szedés. Körülvágatlan.
További változatok: 1849. április 22. magyarul, csíksomlyói kiadás, HL 52a/176 l. sz. Publ.: *Acta (Siculica)* 2008, 362, 14. tétel.
A SÁL állományából:
SÁL, Fol. 55: hiányos pld., csak az 1. oldal,
SÁL, Fol. 56–59: román nyelven,
SÁL, Fol. 60–63. Poss. Székely N. Múzeum. Kézírással: Benkő Sándor ajándéka 178/882.
SÁL, Fol. 64–67, 40/885. Ceruzával: csere Bód Péter tanárral egy más példányért.
Továbbá 2 hiányos és egy teljes példány, foliószám nélkül.
A leírt változatok:
1849. április 15. németül OgyK MPGY 00352 l. sz. az 5.61.,
1849. április 19. magyarul OgyK MPGY 00354 l. sz. az 5.63. tételszámon.
Habsburg-Lothringi: Habsburg-Lotharingiai.
- 5.63.
1849. április 19.
[Országgyűlés, Magyarország]
A magyar n[emzet] függetlenségi nyilatkozata.
Mi, a magyar álladalmat törvényesen képviselő nemzetgyűlés, midőn jelen ünnepélyes nyilatkozatunk által, Magyarországot... az önálló, független Európai Statusok sorába igatjuk... törvényes engedelmességre a nemzet nevében minden honpolgárt kötelezünk. / B. Perényi Zsigmond, a felsőház másodelnöke; Almágy Pál a képvisel[ő]...; Szacsavay Imre, jegyző.
Kelt Debrecenben 1849-iki ápril 19-ik napján tartott nemzetgyűlésünkben. –
[Debrecen] s. n. 4 p. = 2 fol. – 41 × 24 cm.
A Függetlenségi Nyilatkozat egyik magyar nyelvű kiadásváltozata.
Tartalmát l. az 5.62. tételszám alatt.
OgyK MPGY
L. sz. – Inv.: –
Jegyzet – Sign.: 00354.
Inhalt siehe Nr. 62.
Az ülésnap és a nyilatkozat: április 14.
Publ.: *Acta (Siculica)* 1998/2, 111, 3.29. tétel.
Változatok:
1849. április 15. németül OgyK MPGY 00352 l. sz. az 5.61.,
1849. április 19. magyarul OgyK MPGY 00327 l. sz. az 5.62. tételszámon.
1849. április 22. magyarul, csíksomlyói kiadás HL 52a/176 l. sz.
Publ.: *Acta (Siculica)* 2008, 362, 14. tétel.
A Függetlenségi Nyilatkozat OgyK MPGY 00354 leltári (itt 5.63. tétel)számú, magyar nyelvű példányát leírtam az

Acta (Siculica) 1998/2 számában (111, 3.29. tétel), másodszor az időközben fellelt példányok összehasonlításának érdekében vettem fel.

5.64.

1849. április 27.

CSÁNY László országos teljhatalmú biztos

Rendelet a székelyek ügyében

I.

Kormányzó elnök, Magyarország.

ÖNB FL UNG 1849/5/27 I. sz. az 5.65. tételszám alatt.

5.65.

1849. április 27.

Kormányzó elnök, Magyarország

6288/k. [számú rendelet]

Rendelet a székelyek ügyében.

Az ország kormányzó Elnöke Csány László országos biztos úrnak.

A vitéz és lelkes székely népnek a hitszegő osztrák uralkodás idejében a közös hazának általános sebein kívül két fő keresves sérelme volt.

Egyik az, hogy polgári életéből jobbodán kivetkezettve, katonai uralom alatt tartatott.

A másik: az örökös határőr-katonáskodási kötelezettség...

A székelység katonai szerkezetének meg kell szünni, s helyébe polgári jogoknak s polgári hatóságnak kell lépni...

Adja országos biztos úr székely hazánkfiainak tudtára... a tudtomra hozandó minden igazságos sérelmeiknek gyors és gyökeres orvoslását s szabadságuk megőrzését és boldogságuk gyarapítását legkedvesebb kötelességeim közé számítom. / Az ország kormányzó elnöke, Kossuth Lajos. – Kelt Debreczenben április 27-én 1849.

S. l. s. n. 1 fol. = 2 p. – 38,5 × 25 cm.

Az első oldal felzetén Csány László írása:

Az ország kormányzó Elnökének a hű székelységről gondoskodásáról, s intézkedéséről szolgáljon tanuságul alábbi hozzám intézett Rendelete, – melynek közre bocsátását kedves kötelességemnek tartom. / Csány László, országos teljhatalmú biztos. –

A székely határőr-katonaság intézménye megszűnik. A katonaköteles székelyek is, mint az ország más lakosai, sorozás alá esnek.

A szabadságharc befejezése után a székely székeket is átszervezik megyerendszerbe, a katonai közigazgatás megszűnik, parancsnokok helyett polgári előljárók, kinevezett főispánok igazgatják a székely megyéket.

ÖNB FL

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: UNG 1849/5/27.

Die Institution der szekler Grenzwache wird aufgelöst. Die wehrpflichtige Mitglieder der Szekler Nation werden, wie andere Bewohner des Landes für felddiensttauglich erklärt.

Nach dem Ende des Freiheitskampfes werden die Szekler Stühlen in Komitat organisiert, die Militärverwaltung wird aufgelöst, statt Kommandanten werden die Szekler Komitee von Zivilvor-gesetzten und ernannte Obergespanen administriert.

Poss.: Bibliothek des k. k. Ministerraths-Präsidium.

5.66.

1849. április 27.

KOSSUTH Lajos

Rendelet a székelyek ügyében

I.

Kormányzó elnök, Magyarország

ÖNB FL UNG 1849/5/27 I. sz. az 5.65. tételszám alatt.

5.67.

[1849. május 2. után]

CSÁNY László

Bucsu-szó Erdélytől.

Megjelenésem napja köztetek mult év utolsó napja zordon téli nap vala – szűk volt a láthatás hova szemekink láthatának – szűk és sötét. – Seregeink gyöngébb részét a Vízaknai csata elvágta a hadvezértül...

De meg hozta jó sorsunk a Piskii és Szebeni diadalmak fény napjait...

Személyemet illetőleg, legfőbb gondjaim közé tartozand Erdélynek s ebben a derék vitéz Székelységnek Debreczenfelé vasuttali összeköttetését eszközölni a haza szívével...

Engedje az egek ura, hogy ebéli meleg ohajtását, az ország királyhágon inneni részeinek mielőbb sikerre emelhessem – s engedje: hogy a péledátlan árulás okozta véráldozatik után, Erdély felvirágzására eszközül szolgálhassak. / Csány László.

S. l. s. n. 1 fol. – 39,5 × 25 cm.

Csány László kormánybiztos működését befejezte Erdélyben, és elköszönt a lakoságtól.

ÖNB UNG

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: UND 1/1849/undat/CSA/1.

Der Regierungskommissar Csány László beendete seine Tätigkeint in Siebenbürgen und verabschiedete sich von Landesbewohner.

A datálás alapja: az 1849. május 2-án megalakult Szemere-kormányban Csány László megkapta a vallás- és közoktatásügyi tárcát.

5.68.

1849. május 9.

BEM, J[ozsef]

An die Einwohner von Temesvár!

Bürger! Ich darf euch nicht sagen, was die ungarische Constitution Vörzügliches vor allen andern Verfassungen hat. – Ihr kennt sie, und müsst sie lieben, denn sie ist weder eine Soldaten – noch eine Adelherrschaft sie will nur die Gleichheit, und Freiheit des Staatsbürgers...

Drum sprengt diese Ketten, die euch so unbarmherzig umfassen, ein einiger Wille ist stark, und selbst der getretene Wurm krummt sich. / Vom Ober Commando der Siebenbürger und Banater Armee J. Bem, m. p. F. M. L. –

Im Lager bei Freidorf vor Temesvár am 9-ten Mai 1849. –

S. l. [Tábori ny?] 1 fol. – har. 18 × 24 cm.

A hadiállapotot tünni kell. A győztes csaták hozzák el a szabadságot és egyenlőséget.

HL

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: 52a/203.

Den Kriegszustand muß man sich gedulden. Die siegreiche Schlachten werden die Freiheit und die Einheit mitgebracht.

A tábori nyomdából kikerült nyomtatványok a készlet szűkössége miatt vegyes betűképet mutatnak. Pl. wegen helyett vvegen, daß helyett dass stb.

L. még az 5.37, 5.57. és 5.58. tételt.

5.69.

1849. május 11.

BERDE [Mózsa] Moses

Verordnung

445. 1849./Sz. K. B. [számú rendelet]

In den meiner Leitung anvertrauten Gerichtsbarkeiten und hauptsächlich in Hermannstadt, sind trotz den bestehenden strengen Verordnungen mehrere Pluderungsfälle vorgekommen, und es wurden die Güter sowohl des Staates als auch Einzelner an manchen Orten mit frevelhaften Händen angefallen und bestohlen...

§. 1. Die mit Pässen nicht versehene Personen, sollen in den Städten... der strengten Untersuchung unterzogen...

§. 2. – §. 4.

§. 5. Diese meine Verordnung ist in den Kirchen... bekannt zu machen... / Regierungs-Commissär Moses Berde m. p.

Gegeben in der Stadt Hermannstadt den 11. Mai 1849.

S. l. s. n. 1 fol. – 40,5 × 25 cm.

Mivel több rablás fordult elő a környéken, különösen Szeben városában, az útlevel nélkül utazókat különös figyelemmel fogják ellenőrizni. A hatóságok kötelesek a bűnözőket elfogni, a gyilkosokat és lázadókat rögtönítélő bíróság elé állítani.

Az egyházak, a polgári és katonai hivatalok hirdessék ki a rendeletet.

ÖNB FL

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: UNG 1849/6/8.

Weil mehrere Raubüberfall an der Umgebung, besonders in der Stadt Szeben vorkommen, werden die Reisenden, die ohne Pässe fahren, mit besonderer Aufmerksamkeit kontrollieren. Die Behörden sind verpflichtet die Verbrecher gefangenzunehmen, die Mörder und die Rebellen vor Standgericht zu stellen.

Die Kirchen, die Zivil- und Militärbehörden sollen die Verordnung verkündigen.

Berde Mózsza kormánybiztos Csány László rögtönítélő bíróságokról szóló április 16-i rendeletére hivatkozik (2. §).

Poss.: Bibliothek des k. k. Ministerraths-Präsidium.

5.70.

1849. május 14.

Dósa Elek

Brassói pölgártársak!

Ármány kísérté meg e napokban háborgatni nyugalmatokat, bizalmat élesztőleg a körmei közül kiszalasztott préda után ólálkodó azon ellenség iránt, melynek zsarnokságát éppen ugy esmeritek mint gyávaságát...

Egyébiránt tudjátok meg Brassóiak! Hogy a város és vidéke védelmét biztosító intézkedések megtétettek...

Szolgáljon ennek tudása, a magyar kormány hűségére letett eskü megtartóinak vizsgatására, megszegőinek pedig – retentésére. / Dósa Elek, kormánybiztos.

Brassó, 1849 Májusa 14-én. –

S. l. s. n. 1 fol. – 39 × 26 cm.

Tartalma az 5.71. tételszám alatt.

ÖNB FL

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: UNG 1849/6/9.

Inhalt siehe Nr. 71.

Német nyelven ÖNB FL UNG 1849/6/10 az 5.71. tétel-számon.

Poss.: Bibliothek des k. k. Ministerraths-Präsidiums.

5.71.

1849. május 14.

Dósa [Elek] Alexius

Mitbürger von Kronstadt!

Böswillige Menschen haben es in diesen Tagen versucht, euere Ruhe zu stören, indem sie das Vertrauen zu dem auf die entschlüpfte Beute lauernden Feind, dessen Tyrannei und Feigheit ihr kennt...

Uebrigens aber wisset, ihr Kronstädter., daß die Unordnung zum Schutze des Stedt und des Districts getroffen...

Möge dies denen, welche treu an dem der ungarischen Regierung geleistete Eide halten, zum Troste, denen aber, welche diesen Eid brechen wollen, zur Abschreckung dienen. / Alexius Dósa, Regierungscommissär.

Kronstadt, den 14. Mai 1849.

S. l. s. n. 1 fol. – 38,5 × 24 cm.

A támadó orosz cári hadsereg a zsarnokságot és elnyomást hozza vissza. Akik támogatják őket, a polgárháborút segítik. A magyar kormány elleni felbújtók rögtönítélő bíróság elé kerülnek.

ÖNB FL

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: UNG 1849/6/10.

Die angreifende russische Zarenarmee holt die Tyrannenmacht und die Unterdrückung zurück. Diejenigen, die sie unterstützen, helfen bei Bürgerkrieg. Die gegen ungarische Regierung Aufwiegler kommen in Standgericht.

Magyar kiadása ÖNB FL UNG 1849/6/9 az 5.70. tételszámon.

Poss.: Bibliothek des k. k. Ministerraths-Präsidiums.

5.72.

1849. május 16.

[SZENT-IVÁNYI Károly] SZENTIVÁNYI, Carl

Verordnung.

3020. 1849. [számú rendelet]

Jeden Tag vernehme ich Klagen darüber: daß unbewaffnete friedliche Bürger unter dem Vorwand, als gehörten sie zu den Aufrührern, an ihrer Person und an ihrem Eigenthum angegriffen werden;...

Unsere Aufgabe ist: Bestrefung des Schuldigen, Schutz des Unschuldigen. – ...verordne und befehle ich Folgendes:

1. Def unbewaffnete und friedliche Bürger...

2. – 4. [pont]

5. Ich mache es den Obergespänen und Regierungcommissäre... meine Verordnung allgemeinen bekannt zu machen und genau streng beobachten./ Carl Szentiványi, Landes-Regierungscommissär.

Klausenburg, den 16. Mai 1849.

S. l. s. n. 1 fol. – 38 × 24,5 cm.

A békés polgárokat sem személyükben, sem tulajdonukban megkárosítani senkinek sem szabad. Az elkövetőket szigorúan megbüntetik. A Dávid-hiten lévők (zsidók) számára külön bíróságot állított fel a kormánybiztos. Azonban ha a hadsereghez tartoznak, a katonai bíróság ítélkezik felettük is.

ÖNB FL

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: UNG 1849/6/11.

Niemand darf die friedliche Bürger weder bei ihrer Person, noch in ihren Vermögen schädigen. Die Verbrecher werden streng bestrafen. Für die Juden wurde ein abgesondertes (alleinstehendes) Gericht aufgestellt. Wenn sie aber zur Armee gehören, urteilt das Militärgericht auch von ihnen.

Poss.: Bibliothek des k. k. Ministerraths-Präsidiums.

5.73.

1849. május 17.

Dósa Elek

Rendelet Brassó s vidéke lakossaihoz.

152. 1849/B. K. B. [számú rendelet]

Szabadságot ígért a magyar kormány néktek polgártársak! Azon reménység alatt hogy esküvel szentesített hűségötök fogjátok tanusítani.

Ezen szabadság rendithetetlen alapja... tiszteitek s bírítok szabad választása...

A magyar kormány... rendeli a választásra jogosított polgároknak az 1848-ik évi 23-ik cziknek helybeli viszonyokhoz alkalmazott értelmében össze iratását a következő szabályok szerint:

1.) A Főbíró egybe gyűjti a tanácsat, s választott polgárságot...

2.) – 4.) [pontok]
 5.) A választási jogot gyakorolni csak személyesen lehet. /
 Dósa Elek, Kormánybiztos. –
 Brassó, 1849 Májussa 17-én.
 S. l. s. n. 1 fol. – 40,5 × 24 cm.
Mindazok választók és választhatók, akik házzal, telekkel bírnak, akik évek óta egy helyben laknak és rendszeresen fizetik a házbért, akiknek vagyona van, kivéve a nőket.
 ÖNB FL
 L. sz. – Inv.: –
 Jelzet – Sing.: UNG 1849/6/13.
Jene Bewohner besitzen das aktive und passive Wahlrecht, die Haus und Grundstück haben, die seit mehrere Jahren an Ort und Stelle wohnen, die den Mietzins regelmäßig zahlen, den Besitz haben, ausgenommen die Frauen.
 Poss.: Bibliothek des k. k. Ministerraths-Präsidiums.
 Német nyelven ÖNB FL UNG 1849/6/12 az 5.74. tétel-számon.

5.74.
 1849. május 17.
 Dósa [Elek] Alexius
 Verordnung. An die Bewohner der Stadt und des Districts Kronstadt.
 152. 1849/B. K. B. [számú rendelet]
 Mitbürger! Die ungarische Regierung hat euch die Freiheit versprochen, in der Hoffnung, daß ihr euere eidlich gelobte Treue auch durch Thaten beweisend werdet.
 Die unerschütterliche Grundlage und zugleich die kräftigste Bürgerschaft dieser Freiheit ist die freie Wahl eurer Beamten und Richter...
 1. Der Oberrichte versammelt den Rath...
 2. – 4. [pont]
 5. Das Wahlrecht kann nur persönlich ausgeübt werden. /
 Alesius Dósa, Regierungskommissär. –
 Kronstadt, den 17. Mai 1849.
 S. l. s. n. 1 fol. – 40 × 24 cm.
Tartalmát l. a magyar kiadásnál, ÖNB FL UNG 1849/6/13 az 5.73. tételszám alatt.
 ÖNB FL
 L. sz. – Inv.: –
 Jelzet – Sing.: UNG 1849/6/12.
Inhalt siehe Nr. 73.
 Magyar nyelven ÖNB FL UNG 1849/6/13 az 5.73. tétel-számon.
 Poss.: Bibliothek des k. k. Ministerraths-Präsidiums.

5.75.
 1849. május 24.
 Dósa Elek
 Rendelet.
 249. 1849/B. K. B. [számú rendelet]
 Tapasztalván, miként a t: cz: katonaság fizetésének állodalmi pénztárból közelebről többnyire százas bankjegyekben küldett pénzbeli fedezése naponta megújuló panaszokat idéz elő, a mennyiben a váltó s kivált ezüst pénzek forgalomból eltűnése miatt a százások felválthatása szerfeletti megnehezédésének következtése lett...
 ...a t: cz: katonaság fizetésére megkívántató apróbb pénz előállítását rendelem a következő szabályok szerint:
 1. Az állodalmi pénztárból...
 2. – 7. [pont]
 8. Megszűnővén az ok, meg kell szűnni a kényszerített váltás szükségének is s annak megkísértői keményen fognak büntetni illető felsőbbségük által. / Dósa Elek, kormány biztos. –

Brassó, az 1849-ik év májussa 24-én.
 S. l. s. n. 1 fol. – a bal hasáb mérete 41 × 24 cm. Teljes méret 41 × 48 cm.
Az ezüst aprópénz eltűnt a városból, ezért a katonaság fizetéséhez szükséges mennyiséget az adószedők nyugta ellenében fogják begyűjteni a városból és környékéről. A pénz teljes összegét az adóba beszámítják.
 ÖNB FL
 L. sz. – Inv.: –
 Jelzet – Sign.: UNG 1849/6/21b.
Die Kleingelder verschwunden aus der Stadt, deshalb werden die nötige Menge der Solde durch die Steuereinnehmer aus der Stadt und ihrer Umgebung eingesammelt. Die ganze Summe des Geldes werde in die Steuer eingerechnet.
 A fent leírt a teljes plakát bal hasábjában.
 Az UNG 1849/6/21a a teljes plakát jobb hasábjában, 1849. május 26. az 5.76. tételszámon.
 Poss.: Bibliothek des k. k. Ministerraths-Präsidiums.

5.76.
 1849. május 26.
 Dósa Elek
 Brassóiak!
 Az ellenség határszéleinkhez közeledését tárgyazó azon hírek, mely minapában éppen oly kiméletlenül mint alaptalanul háborították a békét s csendet sovárgó polgárok nyugodalmát – megújultak!...
 Valosulandnak ezen hírek ez uttal? Nem tudhatom...
 Tudjátok meg, hogy azok... a magyar kormány iránt... fondorkodnának; azonnal befognak fogatni s hadi törvényszék elébe állítva – a már közelebről is kihirdetett vész-törvényszék értelmében, el is fognak ítéltetni. / Dósa Elek, kormány biztos.
 Brassó, 1849 Májussa 26-án. –
 S. l. s. n. 1 fol. – a jobb hasáb mérete 41 × 24 cm. Teljes méret 41 × 48 cm.
Az ellenség közeledik, a várost meg kell védeni. Az árulókat, belső ellenfeleket megbüntetik.
 ÖNB FL
 L. sz. – Inv.: –
 Jelzet – Sign.: UNG 1849/6/21a.
Der Feind nähert sich, die Stadt muß in Schutz nehmen. Die Verräter und die innere Gegner werden bestrafen.
 A fent leírt a teljes plakát jobb hasábjában.
 Német nyelven csak a jobb hasáb szövege ÖNB FL UNG 1849/6/20 az 5.77. tételszámon.
 Az UNG 1849/6/21b a teljes plakát bal hasábjában, 1849. május 24. az 5.75. tételszámon.
 Poss.: Bibliothek des k. k. Ministerraths-Präsidiums.

5.77.
 1849. május 26.
 Dósa [Elek] Alexius
 Kronstädter!
 Die Gerüchte von der Annäherung des Feindes an unsere haben sich erneuert; dieselbe Gerüchte welche unlängst die Ruhe der so sehnsüchtig den Frieden herbeiwünschenden Bürger schonungslos, doch ohne allen Grund gestört haben!
 Ob diese Gerüchte für diesmal in Erfüllung geben werden, kann ich nicht wissen...
 Wisset, daß Diejenigen, welche durch die Ehre und die Heiligkeit des Eides... allsogleich werden eingefangen, und vor das Kriegsgericht gestellt, im Sinne des vor Kurzem bekannt gemachten Martialgesetzes auch werden verurtheilt werden. / Alexius Dósa, Regierungskommissär. –

- Kronstadt, den 26. Mai 1849.
S. l. s. n. 1 fol. – 40,5 × 24,5 cm.
Tartalmát l. a magyar kiadásnál az 5.76. tételszám alatt.
ÖNB FL
L. sz. – Inv.: –
Jelzet – Sign.: UNG 1849/6/20.
Inhalt siehe Nr. 76.
Magyar nyelven ÖNB FL UNG 1849/6/21a az 5.76. tétel-számon.
Poss.: Bibliothek des k. k. Ministerraths-Präsidiiums.
- 5.78.
1849. június 8.
BEM J[ozsef]
Hadiparancs.
Mind egyesek, mind testületek, mind pedig magán a kor-mányon álló személyek részéről is olyan panaszok jöttek előmbe, melyek a Magyar nemzet, jelesen pedig a Magyar hadsereg be-csületét elhomályosítják...
Azonban az utazó hadtesteknek meg engedtetik, hogy szükségüket nyugtatvánnyal fizessék. De azokban-is a hadtest parancsnokának, valamint a hadtesteknek-is neve pontosan föl-jegyezve kell lennie, hogy minden helytelen követelést tévők, maga idejében meg fenytethessenek. / Az erdélyi magyar hadse-reg fő parancsnokságától Bem J., Altábornagy. –
N. Szeben Junius 8-án 1849.
S. l. s. n. 1 fol. – 41,5 × 26,5 cm.
A hírek szerint az egyes katonák és tisztek több szolgáltatást köve-telnek a szállásadóktól, mint amennyi a járandóságuk lenne. Az ellen-kező eset is előfordul, amikor a fizeteskor a szállásadók a jogosnál töb-bet követelnek. A panaszosok a parancsnokoknál tehetnek bejelentést.
ÖNB FL
L. sz. – Inv.: –
Jelzet – Sign.: UNG 1849/7/16.
Laut den Nachrichten fordern einige Soldaten und Offiziere mehrere Leistungen von den Vermietern, soviel ihre Gebühr hätte. Es komt der gegenteilige Fall vor, wenn die Vermieter mehr fordern, was recht und billig ist. Die Beschwerdeführer können bei den Be-fehlsbabern die Anmeldung erstatten.
Publikáltuk illusztrációként a CSETRI Elek 2000 tanul-mányhoz (*Acta (Siculica)* 1999/2, 101), a bécsi kutatásaink során azonosított anyagból.
Poss.: Bibliothek des k. k. Minsiterraths-Präsidiiums.
- 5.79.
1849. június 16.
GÖRGEI [Artur] Arthur
Napi parancs
Sajnosan tapasztaltatott, miszerint az egyes hadtesteknél a főtisztek ajánlása körül gyakran azon tetemes visszaélés tör-ténik, hogy nem vevendő elegendő szigorral a kinevezendőknek képzettségi kellékeit figyelembe később az illy egyének kine-veztetvén, vagy elfoglalják rendeltetésük helyét, de a kellő kép-zettséggel nem bírván, az ügyet veszélyeztetik, vagy éppen nem alkalmazhatók s akkor az állodalomnak terhére esnek. Ez vétek a haza ellen, mellynek elejét venni kell!...
...minden alkalmatlannak tapasztalt egyén azonnal elbo-csátatni... fog. / A hadügyminiszter és főparancsnok Görgei Arthur. –
Budán, június 16. 1849.
S. l. s. n. – 2 fol = 1 szövegoldal – 30 × 24,5 cm. Kézirat, könyvomas soksz.
Lényegét tekintve teljes szöveg.
ÖNB FL
L. sz. – Inv.: –
- Jelzet – Sign.: UNG 1849/7/11.
Bei der Ernennung der Offiziere soll nur die Bildung, Praxis, und Kenntniss berücksichtigen.
Görgei Artur sajátkezű – litografált – aláírásával.
Kettőbe hajtott teljes ív, ún. miniszterpapír. Külíven címzés nincs.
- 5.80.
1849. június 26.
Jön a muszka, - fegyverre, hadd veszzen el!
Jön a muszka, jön a világ legnagyobb zsarnokának durva, féktelen népe, a magyar nép földére. Rablás, pusztítás... első lé-pésének nyomai... A pokol ellened, veled az isten – győzni fogsz!
Hadd jöjön a muszka, jöjjön és vesszen!
Budapest, junius 26-kán 1849.
A teljes falragasz jobb hasábjá.
Szabadságunkat veszély fenyegeti! Egy szó hangzik most ha-zánk bércein völgyein keresztül, egy hang rezg minden honfi, minden honleány ajkán... „Jönek a barbarok!”...
A melly nép szabadságáért halni kész, az élni fog. Jöjenek a barbarok! elvárjuk. –
Budapest, junius 27-én 1849.
A teljes falragasz bal hasábjá.
S. l. s. n. 1 fol. – teljes méret 41 × 52 cm.
A két falragasz felsorolja a szabadságharc addigi győztes csatáit. Történelmi példákra (Róma, Athén, Hunyadiak, Dobók, Rákóczy-ak) hivatkozva hívja harcba a nemzetet az orosz hadak ellen.
ÖNB FL
L. sz. – Inv.: –
Jelzet – Sign.: UNG 1849/7/14,
továbbá:
OgyK MPGY
L. sz. – Inv.: –
Jelzet – Sign.: 00666.
Die beide Spalten zählen die bisherige siegreiche Schlachten des Freiheitskampfes auf. Mit Bezugnahme auf historisches Beispiel (z.B. Rom, Athen, Familie Hunyadi, Dobó, Rákóczy) ist die Nation in den Kampf gegen die russische Truppen gerufen.
ÖNB Poss.: Bibliothek des k. k. Minsiterraths-Präsidiiums.
Az Országgyűlési Könyvtár (OgyK MPGY) tulajdonában lévő 00375-1 és 00375-2 leltári számú – teljes – falragasz 2 da-rabban publ. *Acta (Siculica)* 1998/2, 112, 3.32. és 3.34. tétel. Az ismételt közreadást az Osztrák Nemzeti Könyvtárban felvett példány, valamint az OgyK MPGY duplum indokolja.
- 5.81.
1849. június 27.
„Szabadságunkat veszély fenyegeti!” kezdetű bal hasáb leírását l.
Jön a muszka
OgyK MPGY 00375/1–2 és 00666,
továbbá ÖNB FL UNG 1849/7/14 l. sz. az 5.80. tételszámon.
- 5.82.
1849. június 27.
[Magyarország. Törvények, rendeletek]
A nemzet kormánya a néphez!
A haza veszélyben van! Fegyverre! fegyverre! minden hon-polgár!...
1. A hazánkba betört muszák s azokat behívó istentelen austriai császár ellen az általános kereszties népháború ezennel megkezdetik.
2–11. [pont]... S ezért általános népfelkelést rendelünk és parancsolunk a szabadságért, isten és a haza nevében. / Kossuth Lajos kormányzó; Szemere Bertalan stb. –

Kelt Budapesten, június 27-én 1849.
[Bp?] s. n. 1 fol. – 39,5 × 50 cm. – Két hasábos.
A népfelkelés elrendelése.
OgyK MPGY
L. sz. – Inv.: –
Jelzet – Sign.: 00379.
„Die Heimat ist in Gefahr”. Verordnung über Landsturm.
További aláírók: Csányi László, Görgei Arthur, Vukovics Sebők, Batthyány Kázmér, Horváth Mihály, Duschek Ferenc.
Publ.: a német nyelvű kiadást lásd *Acta (Siculica)* 1998/2, 112, 3.33. tétel, OgyK MPGY 00376 l. sz.

5.83.

[1849. június 30. után]
KOSSUTH Zsuzsánna
l.
Meszlényiné Kossuth Zsuzsánna
ÖNB FL UNG 1/1849/undat/KOS/4.

5.84.

[1849. június 30. után]
MESZLÉNYI KOSSUTH Zsuzsánna
l.
Meszlényiné Kossuth Zsuzsánna
ÖNB FL UNG 1/1849/undat/KOS/4.

5.85.

[1849. június 30. után]
MESZLÉNYI[NÉ] KOSSUTH Zsuzsánna
Polgárnők!
Mint nőegyleti tag szólottam hozzátok Debreczenből, midőn elejbe mentünk a véres küzdelmek által nyerendő szabadságnak. Azóta kormányi megbízás tüzte ki kötelességemül, az önként választott pályát, hőseink ápolását...

A kormány másodszor elhagyja a fővárost...

A kórház igazgatók hivatalosan értesítvék, miszerint ... sérül és beteg honvédeinket akár összesen, akár egyenként a nők ápolására bocsájtani kötelesek.

Ne csüggedjetek testvéreim! „Isten velünk, ki ellenünk!” / Meszlényi Kossuth Zsuzsánna.

S. l. s. n. 1 fol. – 39,5 × 25 cm.

Kossuth Zsuzsanna kéri, hogy Magyarország leányai és asszonyai a kórházakban és házaikban is gondozzák a sebesült honvédeket. A betegápolás irányításával megbízott hölgyek: Székáts Júlia, Balog Amália és Forster Karolina.

ÖNB FL UNG

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: 1/1849/undat/KOS/4.

Kossuth Zsuzsanna bittet die Ungarns Mädchen und Frauen um in den Hospitalen und auch in ihren Häusern die verwundeten Honvédsoldaten zu pflegen. Die mit der Führung der Krankenpflege beauftragte Frauen sind: Székáts Júlia, Balog Amália und Forster Karolina.

A kormány 1849. június 30-án közleményben tudatta Budapest lakosságával, hogy a hadi helyzet alakulása miatt a közeljövőben el kell hagynia a fővárost. Datálás ennek alapján.

5.86.

1849. július 2.
[Kormány, Magyarország]
Komoly figyelmeztetés.
Azon körülményt, hogy a kormány változtatni fogja székhelyét, a hadi munkálatoknak szabad tért kívánván nyújtani, a haszonleső alávalók pénz-váltással uszorászkodásra használják fel. / Ministeri-tanácsból. Szemere Bert[alan] s.k. minister elnök

Költ Budapesten, július 2-án 1849.

S. l. s. n. 1 fol. – 34,5 × 18,5 cm.

Az uszorasokat rögtöntételő bíróság elé fogják állítani.

OgyK MPGY

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: 00385.

Die Wucherer werden vor Standgericht gestellt.

5.87.

1849. július 4.

SZENT-IVÁNYI Károly

Országos telyhatalmu biztostól. : 5423. [szám] 1849.

A mint a mult 1848-ik évben Kolozsvártt tartatott országgyűlésnek 1-ső törvényczikkelye szerint ...,életbe lépéttett jogegyenlőség... elismertett... / országos t. h. kormánybiztos, Szent-Iványi Károly.

Kolozsvártt Julius 4-kén 1848.

S. l. s. n. 1 fol. – 39 × 25 cm.

Az 1848-as törvények értelmében a bíróság előtt is érvényes a jogegyenlőség. Az ítéletekben ezt minden (nép)osztálynál figyelembe kell venni.

OgyK MPGY

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: 00388.

Laut der Gesetze im Jahre 1848 ist die Rechtgleichheit vor Gericht auch gültig. In den Urteilen soll es bei allen Volksklassen berücksichtigen.

5.88.

1849. július 7.

Noi Franciscu Josiv I. dein gratia lui Dumnedieu Imperatru Austrei, Rege Hungarii – három nyelvű és régi román datálású plakát

l.

1849. július 19.

[Ferenc] József, [Habsburg-Lotharingiai (1830–1916) első, osztrák császár (1848-tól), első, magyar király (1848-tól, megkoronázva 1867)]

három nyelvű falragasz OgyK MPGY 00400 az 5.90. tétel-számon.

5.89.

1849. július 9.

SZENT-IVÁNYI Károly

Két hóval ezelőtt Országos biztosnak neveztettem ki, a Király hágón inneni részekben... / Országos t. h. kormánybiztos Szent-Iványi Károly.

Kolozsvártt, július 9-kén 1849.

S. l. s. n. 1 fol. – 39 × 26 cm.

Szent-Iványi Károly kormánybiztos működését befejezte, és elköszönt a lakosságtól. Köszönetet mondott Bem tábornoknak és a vitéz hadseregnek, áldást kért az országra, és bemutatta utódát, Boczkó Dániel képviselőt.

OgyK MPGY

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: 00393.

Der Regierungskommissar Szent-Iványi Károly beendete seine Tätigkeit und verabschiedete sich von Landesbewohner.

Er sagte einen Dank für General Bem und für die tapferkeite Arme, er bat um Segen auf das Land und stellte den Abgeordneten Boczkó Dániel als seinen Nachfolger vor.

Hátoldalon „Ballagi Aladár gyűjteményéből” kerek piros tulajdonbélyegző.

További, teljesen megegyező pld. OgyK MPGY 00394 l. sz. 39,5 × 25 cm.

Jobb alsó sarkában feldolgozásra vonatkozó utasítás, ceruzás kézirás: „Köz hírré teszi lemondását és hogy a Királyhágón inneni részekben a kormány Boczkó Danielt nevezte ki kormánybiztossá kezdetű röplap 1849-ből”. Az íráskép alapján a feljegyzés 1920–1930 körüli.

5.90.

1849. július 19.

[Ferenc] József, [Habsburg-Lotharingiai (1830–1916) első, osztrák császár (1848-tól), első, magyar király (1848-tól, megkoronázva 1867)]

Mi I. Ferenc József, Isten kegyelméből Austriai Császár, Magyar, Cseh... országoknak Királya... = Wir Franz Joseph der Erste, von Gottes Gnaden Kaiser von Oesterreich, König von Ungarn... = Noi Franciscu Josiv I. dein gratia lui Dumnedieu Imperatru Austrei, Rege Hungarii...

Mi jónak láttuk: titkos tanácsos és Főtábornokunkat B. Wohlgemuth Lajost, az Erdélyi... Főkormányzónak kinevezni... = Wir haben uns bestimmt gefunden, Unseren geheimen Rath und Feldmarschall-Lieutenant Ludwig Freiherrn von Wohlgemuth... = Noi neam aflatu indemnat a denumi pe Secretariul nostru Consiliariu, si Locutiente Maresal Campestru Ludovicu Baro de Wohlgemuth de Gubernatoru civil... / Ferenc József ; F. Schwarzenberg = Franz Joseph ; F. Schwarzenberg = Franciscu Josiv ; F. Schwarzenberg.

Költ a mi fővárosunkban, Bécsben Julius 19-én 1849. = Gegeben in Unserer Haupt- und Residenzstadt Wien = Sau datu in Capitala, si residentia noastre Vienna 19 (7) Juli 1849.

[Wien?] s. n. 1 fol. – 43 × 57 cm. – Három hasábos falragasz.

A páténs szerint báró Ludwig Freiherr von Wohlgemuth, Erdély, a Szászöld, Partium, Kövár vidéke és Zilah katonai főkormányzója, báró Alexander von Bach pedig polgári teljhatalmú biztos.

OgyK MPGy

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: 00400.

Laut dem Patent ist Freiherrn von Wohlgemuth der Militär-Districts-Obercommandant in Siebenbürgen, Sachsenland, Partium, auf dem Gebiet von Kövár und in der Stadt Zilah, aber Baron von Bach ist ihre bevollmächtigte Zivilkommissar.

A román szöveg latin betűs, a példány dátuma a régi szláv szerint is szerepel: (7) Juli.

Összehajtott, középpüzt gyűrött, felül anyagihiányos pld. Szöveg ép.

5.91.

1849. augusztus 18.

HAYNAU [Jacob Julius von]

Hirdetmény = Kundmachung = Ünstiincäre

A diadalmas cs. kir. hadsereg a magyar pártütésnek ezer fejú hydráját lesújták; a pártütők főerege Görgey legjobb Vezérök parancsa alatt magát feltétlenül megadta, az Aradi vár ismét a császári sereg kezére került...

A pártütő sereg vezérei... a pártütők táborába átment tisztek iránt, megtartom magamnak a további rendelkezést. = Die siegreichen k. k. Waffen haben die tausendköpfige hyder der ungarischen Revolution bekämpft; das Haupt-Corps der Rebellen unter den Befehlen ihres besten Führers Görgey hat sich auf Gnade und Ungnade ergeben die Festung Arad ist von den k. k. Truppen gestern wieder besetzt worden...

Ueber die Führer des Rebellen-Heeres... so wie über die aus dem k. k. Heere zu den Rebellen übergetretenen Offiziere behalte ich mir die weiteren Verfügungen vor. = Purtótoárele de biruincő Árme ceszáro-kröjesty szförmáró hidrá cseá ku o mie de kápete á Revolúciej Ungurestj; horul csel de köpetenie á Rebelli-

encilor szub kommandá cseluj máj bun Povöcuitarju szöu Görgey száu predát szpre milö si nemilosztvire; Csetátea Áraduluj jerj járó fú kuprinszö de cseátele ceszáro-kröjesty...

Deszpre Povöcuitarj cseátej Rebellencilor... deszpre Officirij ácejá, cse áu trekut din Ármadá ceszáro-kröjestykö kötrö Rebellencij, m' opreszk mie öründujelile cseále májdepárte. / Haynau, hadiszernagy és hadi főparancsnok = Feldzugmeister und Armees-Ober-Commandant = Feldcájgmájszter si Máj márele Poruncsitorju

Főhadiszállás Temesvárott, Aug. hó 18-án 1848. = Hauptquartier Temesvar am... = Ün lökásul csel de köpetenie Timisoará ün 6./18. áugu[sz]t 1849.

Temesvar, gedruckt bei Joseph Belschel. 1 fol. – har. 29 × 40 cm.

A közlegények és altisztek számára, akik a forradalmi hadseregben szolgáltak, általános amnesztiát hirdetett Haynau. A továbbiakban azonban kötelesek közlegényként a császári hadseregben szolgálni. A főtisztek további beosztásáról és a korábban a cs. kir. hadseregben szolgált tisztek, valamint a forradalmár vezetők sorsáról később intézkedik.

BKKmL

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: 1848–1849. 96/XIII.

Für die Mannschaft und Unteroffiziere der ungarischen Honvédarmee „vom Feldwebel oder Wachtmeister abwärts” verkündigte Haynau allgemeine Amnestie. Aber sollen sie im weiteren als Gemeine in der kaiserlich-königlichen Armee dienen. Er wird über die Disposition der Oberoffiziere später anordnen.

3 hasábos, magyar, német, román nyelvű. A román szöveg cirill betűkkel és a régi naptár szerinti dátummal (aug. 6.) is elátva. Nyomda csak a német hasábon.

5.92.

1849. augusztus 20.

KEMPEN von Fichtenstamm, Johann

I.

Kerületi Katonai Parancsnokság

Pest BKKmL 1848–1849. 100/XIII. I. sz. az 5.93. tételszámon.

5.93.

1849. augusztus 20.

Kerületi Katonai Parancsnok[ság], Pest

A cs. Kir. Fő hadi szállásból Temesvárról f. hó 16-ról érkezett újabb hivatalos hírek szerint a pártütő sereg folyó hó 13-kán Világosnál a fegyvert letevő, s magát feltétlenül megadta...

Az austriai, és orosz császári hadseregnek példátlan gyorsasággal és győzelmes előnyomulása által Görgeinek seregét annyira beszorítá, hogy ez többé sikerrel ellent nem állhatott...

Ugyan ezen hiteles hírek a fentebbiek szerint ezennel köz tudomásra juttatnak. = Laut neueren ämtliche Nachrichten, die aus dem k. k. Hauptquartier Temesvár vom 16. Monats eingelangt sind, hat die Armee der Rebellen am 13. I. M. bei Világos die Waffen niedergelegt, und sich unbedingt unterworfen...

Pesten, 1849. Augustus 20-kán = Pesth, den 20. August 1849. / Kempen, s. k. cs. Kir. Altábornagy s POest kerületi katonai parancsnok = Kempen, m. p. k. k. Feldmarschall-Lieutenant und Pesther Militär-Districts-Commandant.

Pest, s. n. 1 fol. – 42,5 × 55 cm. har. Két nyelvű, két hasábos pld.

A honvédsereg létszáma 30 000 katonára volt, 130 ágyúval. A győztesek eddig 8 000 hadifoglyot ejtettek, s félmillió értékű aranyat és ezüstöt zsákmányoltak.

BKKmL

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: 1848-1849. 100/XIII.

Der Stand der „Honvéd“-Armee war 30.000 Mann mit 130 Kanonen. Von den Siegern wurden 8.000 Mann Gefangene eingebracht, und sie erbeuteten Gold- und Silbermünzen im Wert von einer halben Million Gulden.

5.94.

1849. december 19.

Császári-királyi Katonai Kerületi Parancsnokság, Pest I.

Kerületi Katonai Parancsnokság, Pest

BKKmL 1848-1849. 122/XIII. az 5.93. tételszámon.

5.95.

1849. december 19.

[Kerületi Katonai Parancsnokság], Pest

Hirdetmény. = Kundmachung.

A honvéd tiszteknek még nagy része e hazában lappang, kik sem az ujonczállítási biztosság előtt, sem pedig a cs. kir. Katonai kerületi parancsnokság előtt vizsgálat és vagy besoroztatás vagy alkalmatlan voltukról nyerendő bizonyítvány végett magokat be nem jelentették...

...mind azon honvéd tisztek, kik... bizonyítvánnyal ellátva nincsenek, szökevényeknek tekinteni és mint olyanok megbüntettetni fognak. = Es ist noch ein großer Theil der Honvéd-Offiziere im gnazen Lande verborgen, welche sich weder bei der aufgestellten Rekrutierungs-Commission, noch bei dem Militär-Districts-Commando zur Untersuchung über ihre Dienstauglichkeit zum k. k. Militär melden, um entweder assentirt oder mit einem Entlaßscheine als untauglich versehen zu werden...

...alle derlei Offiziere, welche diesen Aufenthaltsschein nicht haben ebenfalls in gleicher Weise wie Deserteure zu behandeln sind.

Pesten, december 19-én 1849. = Pest, den 19-ten Dezember 1849. /A cs. k. katonai kerületi parancsnokság által =K. k. Militär-Districts-Commando.

Pest, s. n. 1 fol. – 39 × 50 cm. har. Két nyelvű, két hasábos.

A rendelet nem vonatkozik azokra, akiket Komárom várából szabadon elbocsátottak .

BKKmL

L. sz. – Inv.: –

Jelzet – Sign.: 1848–1849. 122/XIII.

Der Erlaß bezieht sich nicht auf diese, die aus Komorn freigelassen wurden.

Források

Romániai Országos Levéltár Kovászna Megyei Igazgatósága, Sepsiszentgyörgy (SÁL)
 Bács-Kiskun megyei Levéltár, Kecskemét (BKKML)
 Magyar Honvédség, Hadtörténelmi Intézet és Múzeum
 – Hadtörténelmi Levéltár, Budapest (HL)
 – Plakát- és aprónyomtatványtár (HM PNy), 1848–1849-es gyűjtemény
 Magyar Országos Levéltár, Budapest (MOL)
 Országgyűlési Könyvtár, Magyar Parlamenti Gyűjtemény, Budapest (OgyK MPGY)
 Österreichische Nationalbibliothek, Plakate-, Flugblätter- und Exlibris-Sammlung, Wien (ÖNB FL)

Irodalom

- CSETRI Elek
 2000 Bem és Erdély, *Acta (Siculica)* 1999/2, 69–99.
- DEMÉNY Lajos
 2000 Újabb adatok a Bem-nyomda vizontagságairól, *Acta (Siculica)* 1999/2, 103–108.
- GEIBEL Károly
 é. n. *Az 1847/8-ik évi országgyűlési törvény cikkek* (ny. Geibel Károly), 63 p.
- HEREPEI János
 2004 A Székely Nemzeti Múzeum igazgatói jelentései, 1939–1944, *Acta (Siculica)* 2003/3 (*Emlékkönyv a Székely Nemzeti Múzeum 125 éves jubileumára*, 3), 37–132.
- JOBST-RIEDER, Marianne
 1995 *Das letzte Vivat. Plakate und Parolen aus der Kriegsammlung der k. k. Hofbibliothek* (Katalog), Wien.
- PONGÓ János
 1971 Az Országos Hadtörténelmi Múzeum története I., *Az Országos Hadtörténelmi Múzeum Értesítője*, 1971/1, 7–55.
- RÁKÓCZY Rozália
 1994 *A nagy háború plakátjaiból, 1914–1918 (Kiállítás a Hadtörténelmi Múzeum Budapest és az Österreichische Nationalbibliothek Kisnyomtatvány- és Plakátgyűjteményéből; összeáll. Rákóczy Rozália)*, Budapest.
 1998 1848–1849-es erdélyi és partiumi vonatkozású kisnyomtatványok I., *Acta (Siculica)* 1997/2, 113–124.
 1999 1848–1849-es erdélyi és partiumi vonatkozású kisnyomtatványok II., *Acta (Siculica)* 1998/2, 101–118.
 2002 *Militaria Hungarica. Magyar katonai nyomtatványok. Válogatott bibliográfia II., Hadtörténelmi Közlemények, CXV/2*, 463–530, 663–714.
- RÁKÓCZY Rozália – VILLÁM Judit – REDL Károly
 2000 1848–1849-es erdélyi és partiumi vonatkozású kisnyomtatványok III., *Acta (Siculica)* 1999/2, 59–68.
- SZABÓ Péter
 2002 *Erdély képes története*, Budapest.
- TÓTH Orsolya
 2000 A Hadtörténelmi Múzeum Plakát- és aprónyomtatványtárának 1848–1849-es gyűjteménye, *Hadtörténelmi Közlemények, CXIII/3*, 673–733.

**Tipărituri mici din 1848-1849 referitoare la Transilvania
și la Părți (Țara Ungurească) IV**

(Rezumat)

Catalogul continuă bibliografia de documente pașoptiste, publicată în volumele *Acta (Siculica)* 1997/2 (p. 113-121), 1998/2 (p. 101-118), 1999/2 (p. 59-68) și completată de *Documente pașoptiste tipărite în Șumuleu-Ciuc, din trei colecții*, din *Acta Siculica* 2008 (p. 355-367). Documentele prelucrate în această parte a bibliografiei se păstrează în colecțiile Arhivelor de Istorie Militară (HL; Budapesta), Arhivelor Județene ale județului Bács-Kiskun (BKKmL; Kecskemét, Ungaria), Arhivelor Naționale ale României, Direcția Județului Covasna (SÁL; Sf. Gheorghe – colecția de aici provine mai ales din Muzeul Național Secuiesc), Arhivelor Naționale Ungare (MOL; Budapesta), Bibliotecii Naționale a Austriei, Colecția de Foi Volante, Placate și Exlibris (ÖNB FL; Viena), Bibliotecii Parlamentului Ungariei, Colecții Speciale (OgyK MPGy; Budapesta).

**Small printings referring to the events of 1848–1849
in Transylvania and Partium IV.**

(Abstract)

The catalogue is a completion of the bibliography published in the annuals of Székely National Museum (*Acta (Siculica)* 1997/2, 113–121, 1998/2, 101–118, 1999/2, 59–68. and *Small printings from Csíksomlyó (Transylvania) regarding the events of 1848–1849 in three collections*, *Acta Siculica* 2008, 355–367). The processed collections belong to Archives of County Bács-Kiskun (BKKmL; Kecskemét); Austrian National Library, Department of Broadsheets, Posters, and Ex Libris (ÖNB FL; Wien), Hungarian War History Archives (HL; Budapest), Library of the Hungarian Parliament, Special Collection (OgyK MPGy; Budapest), National Archives of Hungary (MOL; Budapest); and National Archives of Romania, Direction of County Covasna (SÁL, Sf. Gheorghe/Sepsiszentgyörgy). The original owners of the latter collection are Székely National Museum and National Museum of Relics of the 1848 Revolution from Arad.